

TULEVAISUUDEN TOIMINTATERAPEUTIN TYÖNKUVA TOIMINTATERAPEUTTIOPETTAJIEN KOKEMANA

Iida Leino

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011

Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) LEINO, Iida	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 18.04.2011
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi TULEVAISUUDEN TOIMINTATERAPEUTIN TYÖNKUVA TOIMINTATERAPEUTTIOPETTAJIEN KOKEMANA		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KANTANEN, Mari		
Toimeksiantaja(t) Suomen Toimintaterapeuttiliitto Ry.		
Tiivistelmä <p>Työnkuva pitää sisällään työtehtävät, työhön vaadittavan osaamisen sekä asiakkuuden. Sen tarkoitus on tuoda esiin ammatin erityispiirteet, mutta työpaikasta riippuen työnkuva voi olla hieman erilainen. Toimintaterapian ala kehittyy jatkuvasti, ja yhteiskunnan muutokset vaikuttavat myös toimintaterapian tulevaisuuteen. On tärkeää ennakoida muutoksia ja päivittää työnkuva. Tulevaisuus ei ole vain ulkoisten tekijöiden varassa, vaan siihen on vielä mahdollista vaikuttaa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuva. Tavoitteena on saada selville, mitä osaamista tarvitaan, mitä tehtäviä työhön kuuluu ja keitä ovat asiakkaat tulevaisuudessa. Laadullisen tutkimuksen menetelmänä käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysia. Aineistona toimi toimintaterapeuttiopettajille suunnattu kysely, jonka työn toimeksiantaja on kerännyt. Tulevaisuustutkimuksen metodin mukaan analyysin tuloksia verrattiin tietoon nykypäivän työnkuvasta.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittivat, että tulevaisuudessa on tärkeää syventää toimintaterapian ydinosaamista. Vuorovaikutustaidot, tutkimusosaaminen ja kielitaito tulevat korostumaan. Toimintaterapeutti työskentelee tulevaisuudessa perinteisen asiakastyön lisäksi suunnittelu- ja asiantuntijatehtävissä yhteistyössä eri tahojen kanssa. Asiakkaana voi tulevaisuudessa olla kuka vain ihminen tai yhteisö, mutta yksilöasiakkaista ikääntyneiden ja työikäisten määrä kasvaa, samalla kun ennaltaehkäisevän toimintaterapian merkitys korostuu.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Toimintaterapeutit, tulevaisuudentutkimus, työnkuva, kompetenssi		
Muut tiedot		

Author(s) LEINO, Iida	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 18.04.2011
	Pages 53	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title OCCUPATIONAL THERAPY TEACHER'S EXPERIENCES OF FUTURE OCCUPATIONAL THERAPIST'S JOB DESCRIPTION		
Degree Programme Degree Programme in Occupational Therapy		
Tutor(s) KANTANEN, Mari		
Assigned by Finnish Association of Occupational Therapists – Suomen Toimintaterapeuttiliitto Ry.		
Abstract <p>A job description includes the required knowledge, work tasks and clients. The purpose of a job description is to highlight the specific characteristics of the profession. However, depending on the job, job descriptions may be slightly different. The field of occupational therapy is constantly evolving. Changes in society also affect the future of occupational therapy. It is important to anticipate change and update the job description. The future is not dependent on external factors only, it is still also possible to influence on it.</p> <p>The purpose of this thesis was to explore the future of the occupational therapist job description. The aim was to find out what kind of expertise would be needed in the future, what the work would entail and who the future customers would be. A theory-based content analysis was used as a qualitative research method in this study. The data for the study came from a survey which the assignor of this thesis had conducted and in which the respondents were teachers of occupational therapy. According to the principles of research on future, the results of the analysis of the survey were compared to the knowledge of today's job descriptions.</p> <p>The results showed that in the future it is important to deepen the core competence of occupational therapy. Interpersonal skills, study skills and language skills will also be important. Occupational therapists' work will include traditional client work in addition to planning and expert tasks in cooperation with various parties. Any person or community can be a client in the future, but older people and people of working age will increase the number of clients, while the highlight will be on the importance of preventive rehabilitation.</p>		
Keywords Job Description, Occupational Therapy, Trends, Professional Competence		
Miscellaneous		

Sisältö

1 JOHDANTO.....	3
2 TYÖNKUVA.....	5
2.1 Työn muutos.....	7
2.2 Työnkuvan muutos	8
3 TOIMINTATERAPEUTIN TYÖNKUVA.....	9
3.1 Osaaminen	10
3.2 Työtehtävät	12
3.3 Asiakkuus	14
4 TOIMINTATERAPIAN PARADIGMA.....	16
4.1 Paradigma	17
4.2 Käytännön työn mallit	17
4.3 Sovellettu tieto	18
4.4 Paradigman muutos	18
5 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TULEVAISUUS.....	19
5.1 Asiakkuuden muutos.....	20
5.2 Henkilökunnan työn muutos	21
5.3 Toimintaterapian tulevaisuus	22
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Tutkimusmenetelmä	25
6.1.1 Laadullinen tutkimus	25
6.1.2 Tulevaisuustutkimus.....	26
6.2 Tutkimusaineisto	27
6.3 Teorialähtöinen sisällönanalyysi.....	28
7 TULOKSET	32
7.1 Tulevaisuuden työkuva: osaaminen.....	32
7.2 Tulevaisuuden työkuva: työtehtävät.....	35
7.3 Tulevaisuuden työkuva: asiakkaat	37
8 POHDINTA	38
8.1 Tulosten pohdinta	38
8.1.1 Toimintaterapeutin tulevaisuuden osaaminen.....	39
8.1.2 Toimintaterapeutin tulevaisuuden työtehtävät.....	40
8.1.3 Toimintaterapeutin tulevaisuuden asiakkaat	42
8.1.4 Tulevaisuuden toimintaterapeutin työkuva	44
8.2 Tutkimuksen luotettavuus	45
8.3 Tutkimuksen eettisyys	46
8.4 Ehdotuksia jatkotutkimusaiheiksi	47
LÄHTEET.....	48
LIITTEET.....	51
LIITE 1. Kyselyn kysymykset.....	51

LIITE 2. Kyselyhaastattelun saatekirje	52
LIITE 3. Lopullinen analyysirunko	53

KUVIOT

KUVIO 1. Työnkuva.....	6
KUVIO 2. Toimintaterapeutin ammattispesifit kompetenssit.....	11
KUVIO 3. Toimintaterapian paradigma.....	16
KUVIO 4. Teemaluokkien jakautuminen.....	32
KUVIO 5. Toimintaterapeutin työnkuva tulevaisuudessa toimintaterapeuttiopettajien kokemana.....	44

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston analyysirungosta.....	31
---	----

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuva toimintaterapeuttiopettajien kokemana. Työn toimeksiantajana on Suomen Toimintaterapeuttiliitto Ry, joka hyödyntää työtä toimintaterapian oppikirjaan, minkä kautta työstä on hyötyä kaikille alan ammattilaisille ja opiskelijoille. Ammattikorkeakoulun osaamisvaatimukseen kuuluu, että valmistuvan opiskelijan on tunnettava toimintaterapeutin toimenkuvaa, ja osattava yhdistää se laajempaan kuntoutuksen kenttään (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 7). Toimintaterapeutin työnkuvaan katsotaan kohdistuvan paljon vääriä oletuksia. Toimintaterapeuttien tulisi itse osata tunnistaa oma erityisosaamisensa ja tuoda se esiin, jottei ala jää muiden jalkoihin. (Halkosalmi, Muona, Repo & Rättö 2011, 15.) On yhä aiheellisempaa pohtia alan tulevaisuutta, sillä sosiaali- ja terveysalan muutokset ja yhteiskunnallinen kehitys pakottavat alaa uudistumaan (Harra & Salminen 2005, 208). Kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta on huomioitava ympärillämme tapahtuvat muutokset ja suhteutettava ala vastaamaan paremmin kansalaisten tarpeita (mts. 201). Se, joka ensimmäisenä kartoittaa tulevaisuuden signaaleja, on edellä muita (Metsämuronen 2001, 14). Tulevaisuutta kartoittavan tutkimuksen tehtävänä on avata uusia näköaloja tulevaisuuden vaihtoehtoihin sekä muistuttaa, että tulevaisuuteen voidaan vielä vaikuttaa (Vapaavuori 1993,9).

Tässä työssä hyödynnettiin toimintaterapeuttiopettajien asiantuntijuutta, ja heidän tulevaisuusnäkemysten pohjalta tavoitteena oli kartoittaa tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamista, työtehtäviä sekä asiakkaita. Heille suunnattu kysely (n=14) toimi tässä työssä sekundääriaineistona, jota laadullisen tutkimuksen ja tulevaisuustutkimuksen kontekstissa analysoitiin teorialähtöisesti. Analyysissa hyödynnettiin Kielhofnerin (2009, 10) teoriaa toimintaterapian

paradigmasta, ja tulevaisuustutkimuksen metodin mukaan analyysia verrattiin tietoon nykypäivän työnkuvasta.

Työntekijöiden kyky- ja taitovaatimukset ovat muuttumassa; työntekijältä odotetaan entistä enemmän itsenäisen työskentelyn taitoa ja uusiutumiskykyä. Samoin osaamista on päivitettävä jatkuvasti ja työntekijöiden on kehitettävä itseään. (Nurmio & Turkki 2010, 35.) Työn vaatimustaso voi kasvaa ja kilpailu työpaikoista koveta globaalistuneiden työmarkkinoiden myötä; siksi työntekijän yksilöllisyys, luovuus, innovatiivisuus ja elinikäinen oppiminen tulevat olemaan tärkeitä tulevaisuudessa. (Hautamäki 2008, 24.)

Toimintaterapeuteilla on hyvät tulevaisuuden työllisyysnäkökymät. Heillä on lukemattomia mahdollisuuksia kehittää alaansa ja työtään tuottamalla uutta tietoa, tutkimusta ja palveluita. (Klaiman 2006, 9.) Uusiin palveluihin on kuitenkin luotava nopeasti standardeja ja rutiineja, jotta alamme säilyy yhtenäisenä (Sinclair 2009, 8). Vaikka ala uudistuisi, tulee toimintaterapian paradigman säilyä vahvana. Paradigma määrittää alamme ydinajatuksen, ja sen muuttuessa ei voisi puhua enää samasta ammatista. On kuitenkin otettava huomioon, kuinka toimintaterapian keskeiset perusajatukset linkittyvät yhteiskunnan ja terveydenhuoltojärjestelmän kehitykseen sekä muuttuviin toimintakäytäntöihin. (Arell-Sundberg, Taattola & Vehkaperä 2005, 186-187.) Toimintaterapeuteilta odotetaan ammatillisen osaamisen lisäksi myös yhteiskunnan muutoksesta syntyviä erityistaitoja (Harra & Salminen 2005, 208).

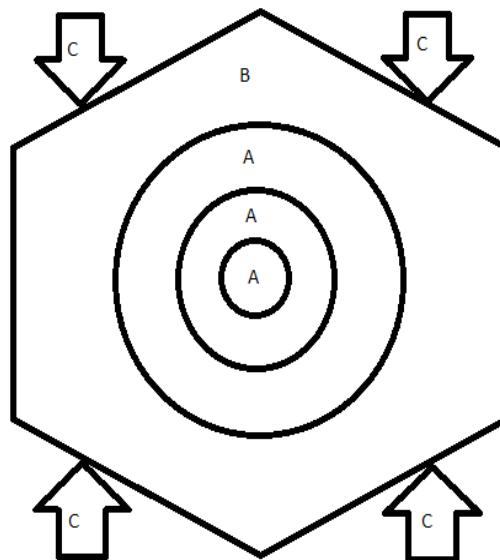
2 TYÖNKUVA

Työllä tarkoitetaan ihmisen tietoisesti jonkin tehtävän suorittamiseen tähtäävää toimintaa. Sillä tarkoitetaan myös ansio- ja palkkatyötä sekä toimea. (Kielitoimiston sanakirja 2007b, 404-405.) Toimeen kuuluvia tehtäviä kuvataan termillä *toimenkuva* ja *työnkuva* (mts. 329). Valtionvarainministeriön Työmarkkinasanasto (2005, 242) määrittelee työnkuvan olevan sanallinen kuvaus henkilön viran tai tehtäväkokonaisuuden tarkoituksesta, tavoitteesta ja sisällöstä. Paason (2010, 162) tutkimuksessa tulevaisuuden työnkuvan määrittelijöiksi nousivat vahvasti osaaminen ja niistä johtuvat tehtävät. Näiden lähteiden valossa tässä opinnäytetyössä käytetään työnkuvan määrittelijänä **työtehtäviä ja osaamista**.

Lahtiranta, Saari & Strahl ovat tutkineet fysioterapeutin työnkuvaa, ja heidän mukaan työnkuva vaihtelee paljon asiakasryhmän mukaan. Heidän mukaan Jensen & al. (1999) on tutkinut, että työnkuvasta voidaan poimia tietyt yhtäläisyydet jotka yhdistävät eri erikoisaloilla työskenteleviä ammattilaisia, mutta asiakasryhmän tuoma konteksti määrittelee työnkuvan kokonaisuudessaan. (Lahtiranta, Saari & Strahl 2010, 14.) Myös Paaso (2010,186) korostaa työnkuvan tutkimuksessaan, että asiakassuuntautuneisuus näkyy kaikessa toiminnassa, mikä edellyttää erilaisten asiakasryhmien ja heidän tarpeiden tunnistamista, tyytyväisyyden ennakoimista ja seuraamista sekä toiminnasta saatujen tulosten pohjalta alkavaa toiminnan kehittämistä. Näiden seikkojen vuoksi päätin ottaa **asiakkuuden** yhdeksi työnkuvan sisällön erittelijäksi tässä opinnäytetyössä.

Paaso on tehnyt väitöskirjatutkimuksen ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta. Hän ei ole tutkimuksessaan määritellyt työnkuvan sisältöä, vaan

korostaa, että hänen tutkimuksensa tulosten pohjalta muodostui joustava ja kehittyvä työnkuva. Sen laadinnan pohjalla ovat teoreettinen viitekehys, aineistolähtöiset tulevaisuuskuvat ja heikot signaalit. (Paaso 2010, 158.) Paason mukaan Vertanen (2002) kuvasi tutkimuksessaan tulevaisuuden opettajuutta, ja opettajuudella hän tarkoitti laajaa opettajan työnkuva. (Mts. 57). Tutkimuksesta nousee esiin, että laaja ammatin työkuva tarkoittaa ammattiutta. Tässä tutkimuksessa työnkuva, ammattius, määritellään osaamisen, työtehtävien ja asiakkuuden kautta (KUVIO 1.) Kuviossa osaaminen (A) on kuvattu työnkuvan keskelle ympyrän kehien (vrt. kappale 4.) muotoon, sillä se auttaa ymmärtämään työtä (Kielhofner 2009, 10). Työntekijällä tulee olla ammatillista osaamista, jotta voisi työskennellä työtehtävissä (B) (mts), joita toisaalta osaaminen määrittää (Paaso 2010, 162). Asiakkuus (C) vaikuttaa työtehtäviin ja osaamiseen (Lahtiranta, Saari & Strahl 2010, 14).

KUVIO 1. Työnkuva (Lahtiranta, Saari & Strahl 2010; Kielhofner 2009; Paaso 2010)

2.1 Työn muutos

1900 – luvun lopulla totuttiin työkulttuuriin, jolle ovat tyypillisiä elinikäiset työpaikat, säännölliset 8-16 – työajat, täystyöllisyys ja työn vahva merkitys yksilön identiteettiin (Aro 2009, 14). Työkulttuurissa on tapahtumassa muutoksia, joita Aron (2009,14) mukaan Siltala (n.d.) on määritellyt olevan joustavat ja muuttuvat työmarkkinat, epäsäännölliset 8-24 – työajat, työn yksilöllistyminen ja työntekijän persoonan ja sosiaalisen aseman merkityksen korostaminen. Samoin työ on siirtymässä kohti asiakaslähtöistä ratkaisukeskeistä palvelutaloutta, jossa kuluttajaa ei nähdä enää vain palvelunkäyttäjänä, vaan hän nähdään myös osana palvelun suunnittelua (Nurmio & Turkki 2010, 13).

Työn konteksti on muuttumassa kansallisesta globaaliin, kun työmarkkinoilta edellytetään tulevaisuudessa enemmän kansainvälistymistä. Monikulttuurisuus lisää moniarvoisuutta, suvaitsevaisuutta ja innovatiivisuutta työyhteisön sisällä sekä yhteiskunnallisesti. (Nurmio & Turkki 2010, 43.) Globaalistuneen työn myötä työn vaatimustaso voi kuitenkin kasvaa ja kilpailu työpaikoista koveta. Tällöin työntekijän yksilöllisyys, luovuus, innovatiivisuus ja elinikäinen oppiminen korostuvat. (Hautamäki 2008, 24.)

Tulevaisuudessa yrittäjyyttä ja sen uusia muotoja korostetaan (Nurmio & Turkki 2010, 83). Erot palkkatyön ja yrittäjyyden välillä kuitenkin pienenevät, kun työntekijät toimivat yrittäjämäisemmin. Samalla pitkäaikaisista työpaikoista ollaan siirtymässä lyhytkestoisempiin työtehtäviin. (Mts. 13.) Osaavan, koulutetun ja yritteliään työntekijän markkinoiden lisääntyessä matalan tuotavuuden työt vähenevät, mikä lisää kouluttamattomien henkilöiden korkeaa työttömyyttä (mts. 35). Usein vaihtuvat työtehtävät ja – paikat lisäävät epävarmuutta ja pätkätöiden määrää, joiden vuoksi työn perässä muuttaminen ja jatkuva kouluttautuminen tulevat lisääntymään (Hautamäki 2008, 24.)

Väestön ikääntymisen myötä työvoima tulee Suomessa vähenemään. Tämä vaatii työn tuottavuuden parantamista sekä ulkomaisen työvoiman rekrytoimista. (Hautamäki 2008, 24.) Lisäksi työurien pidentäminen on yksi tärkeimmistä työelämän haasteista. Työ silti on tulevaisuudessakin tärkeä osa ihmisen identiteettiä. Tämä vaatii entistä enemmän yksilön motivoimista, sillä tuottava työntekijä voi tuoda työpanoksensa moninkertaisena takaisin työnantajalleen. (Nurmio & Turkki 2010, 35.) Tulevaisuuden työt ovat joka tapauksessa sellaisia, joita ei vielä kannata automatisoida, ja jotka perustuvat ihmisen osaamiseen (Aro 2009, 28-29). On kuitenkin mahdollista, että perinteinen osaaminen, kuten maatalous ja käsityöt tulevat katoamaan (Hautamäki 2008, 24). Työn tulevaisuus ei ole vain ulkoisten muuttujien ja ympäristön vaikutuksen tulos, vaan voimme itse ohjata kehitystä haluamaamme suuntaan (Mattila 2008, 105).

2.2 Työnkuvan muutos

Tulevaisuuden osaajien ydinpätevyyttä ovat kommunikaatiovalmiudet, muutoksensietokyky, oppimiskyky ja sosiaalisen älykkyys. Osaamisalueista tärkeimpiä ovat oman erikoisalan tiedon hallinta, työntekijän omat arvot ja asenteet erilaisiin määreisiin, kuten eettisyyteen ja ekologisuuteen sekä työntekijän omat kontaktit, kokemukset ja yksilölliset ominaisuudet. (Aro 2009, 30.) Lisäksi työntekijältä odotetaan entistä enemmän itsenäistä ongelmanratkaisutaitoa ja uusiutumiskykyä. Osaamista on päivitettävä jatkuvasti ja työntekijöiden on kehitettävä itseään. (Nurmio & Turkki 2010, 35.) Aron (2009, 15) mukaan ammattiosaamisen jatkuvan päivittämisen lisäksi tulisi hyödyntää verkosto-osaamista ja asiantuntijapalveluita.

Osa työstä on edelleen sidottu fyysiseen työpaikkaan ja palveluaikoihin, mutta osa on entistä liikkuvampaa. Työnteko voi esimerkiksi linkittyä enemmän yksilön arkeen elinkaaren eri vaiheissa. (Nurmio & Turkki 2010, 35.) Lisäksi sosiaalisen median ja käyttäjäyhteisöjen hyödyntäminen osana yritystoimintaa ja palveluita on kasvamassa (mts. 58). Osaajat liikkuvat myös työmarkkinoilla entistä väljemmin, ja heidän asiantuntijuutta hyödynnetään entistä enemmän erilaisissa kansallisissa ja globaaleissa projektitoissa. Työ voi kulkea aina mukana laukussa tai taskussa, sillä täydellinen tavoitettavuus ja työ- ja vapaa-ajan sulautuminen lisääntyvät joillain aloilla. (Aro 2009, 33.) Liikkuva ja verkostoitunut työ vaatii työntekijältä vahvaa asiantuntijuutta (Nurmio & Turkki 2010, 59).

3 TOIMINTATERAPEUTIN TYÖNKUVA

Halkosalmen, Muonan, Revon & Rätön (2011, 15) mukaan Hardaker ym. (2007) ja Liberman ym. (2001) ovat todenneet toimintaterapeutin työnkuvaan kohdistuvan paljon vääriä oletuksia hoito- ja kuntoutustyön sektoreilla, joissa toimintaterapeutit itse arvioivat voivansa hyödyntää omaa ammattitaitoaan, ja joskus oletuksia ei välttämättä ole lainkaan. Kustannustehokkuuden ja organisaatiomuutosten paineiden alla on toimintaterapeuttien pystyttävä määrittelemään oma erityisosaamisensa sekä itselleen muille ammattikunnille, jottei ala jää tulevaisuudessa muiden ammattiryhmien jalkoihin. (Halkosalmi ym. 2011, 15.)

3.1 Osaaminen

Osaamisella tarkoitetaan yksilön kykyä suoriutua hänelle määrätystä tehtävästä. Se sisältää tiedot, taidot, asenteet ja taipumukset, jolloin se on hyvin lähellä *asiantuntijuus* – käsitettä. (Stenström n.d, 8.) Asiantuntijuus pitää sisällään tilanneherkkyyden, kyvyn tehdä tilannekohtaisia ratkaisuja ja hiljaisen tiedon; asioita joita ei voi oppia kirjoista (Harra & Salminen 2005, 207). Osaamisesta voidaan myös puhua *kompetensseina*. Ne tarkoittavat Stenströmin (n.d, 6) mukaan Ellströmin (n.d.) mukaan koulutuksen ja tutkinnon tuomaa osaamista, mutta toisaalta sillä voidaan tarkoittaa työn vaatimaa pätevyyttä tai yksilön ominaisuutta suoriutua työstä. Kielhofnerin (2009, 10) mukaan kompetenssit, jotka auttavat ymmärtämään asiakastyötä, nousevat suoraan toimintaterapian teoriasta, mutta myös muilta aloilta nousevia kompetensseja tarvitaan.

Toimintaterapeuttikoulutuksen Euroopan järjestö ENOTHE (European Network of Occupational Therapy in Higher Education) päivittää TUNING- projektissaan Euroopan alueen yhteisiä toimintaterapeutin kompetensseja, jotka jokaisen valmistuvan ammattilaisen tulisi hallita (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 21). Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapian koulutusohjelman osaamisalueet perustuvat ARENen yleisiin ammattispesifeihin kompetensseihin, EU- direktiiviin, Opetusministeriön raporttiin sekä ENOTHE:n kompetensseihin ja toimintaterapeuttien maailmanliiton WFOT:n (World Federation of Occupational Therapists) laatimiin osatavoitteisiin (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 5). Tässä opinnäytetyössä käsitellään vuonna 2008 aloittaneiden toimintaterapeuttiopiskelijoiden koulutusohjelman sisältämiä osaamisvaatimuksia, sillä he valmistuvat viimeistään opinnäytetyön valmistumisvuonna 2011. Tarkoitus on luoda mahdollisimman paikkaansa pitävä kuvaus vuoden 2011 toimintaterapeutin osaamisesta, ja koulutusohjelman osaamista-

voitteet tarkoittavat sitä osaamista, jota valmistuva toimintaterapeutti hallitsee (mts). Koulutusohjelman osaamisalueissa on huomioitu valtakunnalliset ammattispesifit kompetenssit (KUVIO 2), jotka määrittelevät sen osaamisen, mitä toimintaterapian koulutusohjelmaan kuuluu (Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit 2006, 1).

1. Osaa analysoida toimintaa käyttäen asiakaslähtöistä, tehtävän vaativuuteen keskittyvää ja soveltavaa analyysia
2. Osaa valita asiakkaan kanssa tälle merkityksellistä ja tarkoituksenmukaista toimintaa käyttäen perustana toiminnan analyysia sekä arvioinnin tuloksia, tavoitteita ja asiakkaan mielenkiinnon kohteita
3. Osaa valita ja toteuttaa asiakkaan kanssa terapeutista toimintaa, joka mahdollistaa asiakkaan osallistumisen merkitykselliseen arkeen sekä edistää toiminnallista adaptaatiota ja hyvinvointia
4. Osaa käyttää tietoisesti ja tavoitteellisesti omaa minää toimintaterapeutina ammatillisessa vuorovaikutussuhteessa
5. Osaa luoda vastavuoroisen ja tukea antavan terapeutin vuorovaikutussuhteen, joka on toimintaterapiaprosessin perusta
6. Osaa luoda empaattisen ja luottamuksellisen terapiasuhteen, ylläpitää sitä ja päättää sen
7. Osaa toteuttaa yksilö- ja ryhmämuotoista toimintaterapiaa
8. Osaa työskennellä asiakaslähtöisesti mahdollistaen asiakkaan oman valinnan ja osallistumisen hänelle merkitykselliseen toimintaan
9. Osaa käyttää toimintaterapiaprosessissa tietoa asiakkaan toiminnallisesta historiasta, rooleista ja yksilöllisistä ominaisuuksista sekä ympäristön merkityksestä asiakkaan toimintaan
10. Osaa käyttää toimintaterapiaprosessissa tietoa ihmisen erilaisten kehityskulkujen ja elämänmuutosten vaikutuksista henkilön hyvinvointiin, osallistumiseen ja toimintaan
11. Osaa arvioida asiakkaan ja ryhmän toimintamahdollisuuksia käyttäen toimintaa sisältäviä, strukturoituja ja asiakaskeskeisiä arviointimenetelmiä
12. Osaa mukauttaa ja soveltaa toimintaterapiaprosessia yhteistyössä asiakkaiden kanssa
13. Osaa kriittisesti arvioida toteutuneen toimintaterapian vaikutuksia
14. Osaa tunnistaa terapeutin päättelynsä perustan ja reflektoida omaa tapaansa tehdä työtä
15. Osaa arvioida, kuinka fyysinen, sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö mahdollistaa sekä rajoittaa yksilön ja ryhmän osallistumista

16. Osaa työskennellä perhe- ja verkostolähtöisesti
17. Osaa suunnitella toiminnallisia ympäristöjä ja niiden muutostöitä asiakaslähtöisesti moniammatillisena yhteistyönä
18. Osaa suunnitella ja valmistaa ortooseja ja yksilöllisiä muutoksia apuvälineisiin
19. Osaa toimia toimintaterapian asiantuntijatehtävissä konsultoiden, ohjaten ja opettaen asiakkaita, perheenjäseniä, työryhmän jäseniä sekä muita asianosaisia mahdollistaakseen asiakkaan osallistumisen toimintaan
20. Osaa toimia yhteistyössä asiakkaiden kanssa puolustaen heidän oikeuttaan toimintaan osallistumiseen ja toiminnallisiin tarpeisiin

KUVIO 2. Toimintaterapeutin ammattispesifit kompetenssit (Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit 2006, 1)

Toimintaterapian koulutusohjelman osaamisalueita ovat työelämävalmiudet, hyvinvointipalveluihin liittyvä osaaminen, toimintaympäristöt, yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys, inhimillinen toiminta, toiminnan tukeminen ja mahdollistaminen sekä toimintaterapian syventävä osaaminen. Lisäksi kansainvälisyyden ja yrittäjyyden osaamista korostetaan. Oman osaamisen tunnistaminen on tärkeää. (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 7-10.)

Osaaminen on kykyä koota yhteen tiedot, taidot ja kokemukset (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 10). Osaamista kuvaavat kompetenssit määrittelevät nykypäivän työtä. Kompetenssit on luotu vastaamaan myös tulevaisuuden osaamistarpeisiin, ja ne kannustavat tarttumaan muutokseen ja kehitykseen. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 47.)

3.2 Työtehtävät

Toimintaterapeutti voi toimia työssään esimerkiksi asiantuntijaroolissa, tutkijana, opettajana, hallinnollisissa tehtävissä tai konsulttina. Roolit ja tehtävät

vaihtelevat suuresti riippuen siitä missä työskentelee. (Current trends affecting occupational therapy n.d.) Suomen Toimintaterapeuttiliiton jäsenistä vuonna 2007 tehdyn jäsentutkimuksen mukaan 1740 jäsenestä 83 prosenttia työskenteli toimintaterapeutina, vastaavana toimintaterapeutina tai erikoistoimintaterapeutina. Yhteensä jäsenillä oli 96 erilaista ammattinimikettä. (Jäsentutkimus 2007.)

Toimintaterapeuttien tehtävään kuuluu tukea ihmistä suoriutumaan hänelle tärkeistä toiminnoista. He pyrkivät mahdollistamaan ihmisen omaa kykyä tutkia, toteuttaa ja ylläpitää päivittäisiä toimintoja miellyttävässä tasapainossa. Toimintaterapeuttien tehtävä on huolehtia, että ympäristö mahdollistaa toiminnasta suoriutumisen. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 25-26.) Työtehtävät muodostuvat asiakkaan arvioinnista, toimintakyvyn edistämisestä, terapiasta, ohjauksesta ja neuvonnasta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä (Toimintaterapia ammattina 2010). Tärkeä osa työtä on myös tutkimusprojektit, jotta ala voi kehittyä ja työ on näyttöön perustuvaa sekä voidaan arvioida palvelun kustannuksia ja tehokkuutta (Current trends affecting occupational therapy n.d).

Perinteisesti toimintaterapeutti on työskennellyt sosiaali- ja terveysalalla alaisen roolissa, mutta toimintaterapian ammattilaisen tulisi kuitenkin osata toimia täysin itsenäisesti ja yrittäjämäisesti (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 29). Jos terapeutti toimii yksityisenä yrittäjänä, hänen työtehtäviään voivat olla yhteiskunnallisten tahojen, kuten koulujen, yhteisöiden ja kuntien konsultointi, moniammatilliset projektit sekä perinteinen terapiatyö asiakkaiden kanssa (Current trends affecting occupational therapy n.d). Suomen toimintaterapeuttiliiton jäsentutkimuksen mukaan vuonna 2007 12 prosenttia jäsenistä toimi yksi-

tyisenä ammatinharjoittajana joko pää- tai sivutoimisesti (Jäsentutkimus 2007).

Toimintaterapeutit tekevät töitä ennaltaehkäisy- ja terveyden tukemisen parissa eri ammattialojen työntekijöiden ergonomiasta ja työssä jaksamista tukien (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 28). Apuvälinetarpeen arviointi, hankinta ja käyttöönotto työllistävät monia terapeutteja. Toimintaterapeutit tekevät töitä kodin muutostöiden parissa, ja rakennusfirmat sekä insinöörit hyödyntävät terapeuttien erikoisosaamista suunnittelutyössään. Tämän kaltaisessa konsultoivassa asiantuntijatyössä terapeutti voi olla yhteistyössä yhteiskunnan eri tahojen kanssa pääosaamisalueenaan hyvinvointipolitiikka, kuntoutus ja esteettömyys. (Current trends affecting occupational therapy n.d). Toimintaterapeutit voivat toisaalta työskennellä suoraan heidän asiakkaidensa kanssa, jotka kokevat ongelmia toiminnoista suoriutumiseen, toisaalta taas laajemmin valtiollisella tasolla erilaisissa organisaatioissa asiantuntijatehtävissä tuomassa esille omaa erityistä näkökulmaansa toimintaan liittyen (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 26).

3.3 Asiakkuus

Asiakas on henkilö tai henkilöt, jonka kanssa toimintaterapeutti työskentelee (Sumsion 2006, 3). Asiakkuus toimintaterapiassa perustuu asiakkaan ja terapeutin yhteistyöhön ja terapian asiakaslähtöisyyteen (mts. 1). Toimintaterapian asiakkuus on laaja käsite, sillä asiakkaat ovat hyvin eri-ikäisiä ja he tulevat useilta eri lääketieteellisiltä erikoisaloilta, kuten neurologian, psykiatrian, pediatria, geriatrian ja ortopedian aloilta. Toimintaterapeuteilla oli vuonna 2007 eniten työikäisiä asiakkaita, 34 prosenttia, kun ikääntyneiden kanssa työsken-

teli 23 prosenttia, nuorten kanssa 22 prosenttia ja lasten kanssa 21 prosenttia. (Toimintaterapia ammattina 2010.) Asiakas on Sumsionin (2006,1) mukaan Townsend & Wilcock (2004) määritelmän perusteella toimintaterapeutin työn tärkein osatekijä, sillä toimintaterapeutin alan arvot pohjautuvat asiakasläh- töiseen terapiaan.

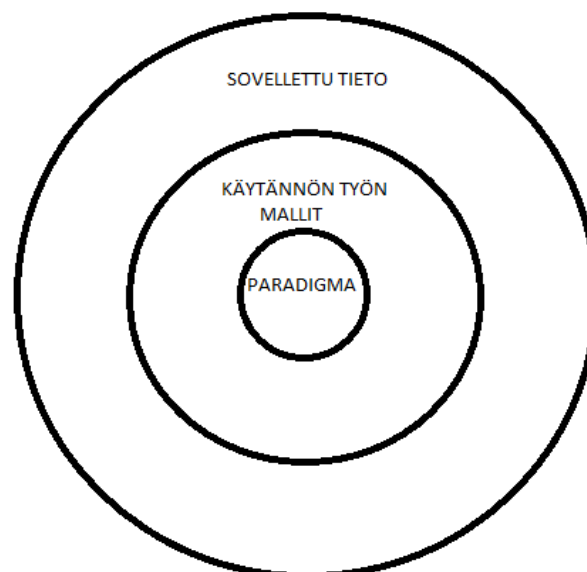
Toimintaterapeutit työskentelevät yhteistyössä yksilöiden, heidän läheistensä ja muun heitä hoitavan henkilökunnan kanssa. Asiakkaana voi yksilön sijaan olla myös ryhmä, yhteisö tai koko yhteiskunta. Toimintaterapeutin asiakkaa- na voi olla minkä ikäinen ihminen vain, eikä hänen kulttuurisella tai etnisellä taustallaan ole merkitystä. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 26.)

Väestön ikääntyminen näkyy toimintaterapian asiakkaissa. Samoin mielenter- veysongelmien ja perheongelmien yleisyys tuntuu asiakastilastoissa. Työelä- män muutokset, työstressi ja eläkeiän korottaminen ovat lisänneet työikäisten asiakkaiden määrää jo nyt. (Current trends affecting occupational therapy n.d.) Lisäksi toimintaterapeutit työskentelevät yhä enemmän määrin ”perin- teisten” asiakasryhmien lisäksi myös toiminnallisen deprivaaation riskin omaavien ryhmien, kuten vankien, katulasten ja maahanmuuttajien parissa (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Oc- cupational Therapy 2008, 28). Myös ympäristökatastrofien ja muiden onnet- tomuuksien uhreja on ohjattu toimintaterapian piiriin (Current trends affec- ting occupational therapy n.d). Esimerkiksi vuonna 2004 Aasiassa tapahtunut tsunamikatastrofi ja sen uhreiksi joutuneet ihmiset työllistivät toimintatera- peutteja ympäri maailmaa (Sinclair 2009, 8).

4 TOIMINTATERAPIAN PARADIGMA

Kaikilla toimintaterapeuteilla tulee olla yhtenäinen ymmärrys heidän ammatillisesta roolistaan, vaikka jokaisen työ tapahtuukin eri ympäristössä, erilaisen asiakkaiden kanssa ja sisältää erilaisia tehtäviä. Heille tulee olla syntynyt ammatillinen identiteetti, jotta he voivat toimia oman alansa ammattilaisina. Käytännön työssä tarvitaan ammatillisen identiteetin lisäksi myös erilaista osaamista ja taitoja, jotka ohjaavat työtä, ja joihin paradigma antaa eväät. (Kielhofner 2009, 10.) Osaamisella voidaan tarkoittaa myös kompetensseja (Stenström 2011, 6), joihin Kielhofnerkin (2009, 10) ammatin vaatimaa osaamista vertaa. Yleisesti paradigmalla tarkoitetaan jonkin tieteenalan kulloinkin yleisesti hyväksyttyä oppirakennelmaa, ajattelutapaa ja suuntausta (Kielitoimiston sanakirja 2007a, 442).

Kielhofner näkee paradigman muodostuvan kolmesta sisäkkäisestä osaamisen kehästä (KUVIO 3). Kehän keskellä on paradigma, jonka ympärillä ovat käytännön työn mallit, ja uloimpana on sovellettu tieto. (Kielhofner 2009, 10.)

KUVIO 3. Toimintaterapian paradigma (Kielhofner 2009, 10)

Tässä opinnäytetyössä keskitytään Kielhofnerin (2009, 10) määritelmään toimintaterapian paradigmasta. Toimintaterapian paradigma, käytännön työn mallit ja sovellettu tieto toimivat analyysin apuna pohdittaessa tulevaisuuden toimintaterapeutin osaamista.

4.1 Paradigma

Toimintaterapian paradigma määrittää mitä toimintaterapia on. Sen tarkoitus on koota yhteen ammattiryhmän yhteiset näkemykset, joita Kielhofnerin mukaan Kuhn (1970) perustelee olevan arvot, uskomukset, ideat ja näkökulmat. Paradigma kokoaa yhteen kaiken sen osaamisen, joka määrittää miten työssä toimitaan, ja se sisältää alan tärkeimmän teorian. Se antaa myös työlle yhteisen ammatillisen perspektiivin, mikä erottaa työntekijät toisen alan työntekijöistä. (Kielhofner 2009, 10.) Paradigman tarkoitus on yhdistää kentällä työskenteleviä toimintaterapeutteja (Arell-Sundberg ym. 2005, 180). Nykypäivän paradigma korostaa toiminnan ja terveyden välistä yhteyttä, toiminnan terapeutista hyödyntämistä, yksilön, ympäristön ja toiminnan välistä yhteyttä, terapeutista vuorovaikutusta sekä asiakaslähtöisyyttä (Kielhofner 2009, 49).

4.2 Käytännön työn mallit

Käytännön työn mallien tarkoitus on antaa täsmällistä tietoa siitä, kuinka toimia työssä. Ne antavat työlle kontekstin. Malleja on useita erilaisia, ja ne voi olla kehitetty tietyn asiakasryhmän tai ongelman ympärille. Asiakaslähtöisesti työssä voi käyttää useaa eri mallia yhtä aikaa. Mallit sisältävät ilmiötä selittävän teorian, arviointimenetelmät, toimintatavat ja metodit sekä tutkimusta aiheesta. (Kielhofner 2009, 13.)

Malleja kehitetään jatkuvasti, sillä alakin kehittyy (Kielhofner 2009, 13). Mallit voivat itsessään kehittää teoriaa käytännön kautta (Arell-Sundberg ym. 2005, 180). Euroopan toimintaterapeuttiyhdistys ENOTHE muistuttaa, että vaikka toimintaterapia on ammattiala, jolle on määritelty tietyt kriteerit ja maneerit, voi käytäntö olla erilainen riippuen terapeutista ja työn kontekstista. Esimerkiksi jokaisella maalla käytännöt voivat olla hieman erilaiset, johtuen paikallisesta kulttuurista sekä väestön tarpeista. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 27.)

4.3 Sovellettu tieto

Työ voi vaatia sellaista osaamista ja taitoa, joita toimintaterapian teoria ja käytännön työn mallit eivät tarjoa. Sovellettua tietoa tarvitaan, kun oman alan tieto ei riitä. Sovellettu tieto sisältää tietoa, joka kuuluu toiseen alaan mutta joka voi olla hyödyllistä ja välttämätöntä myös toimintaterapiassa. Toimintaterapiassa voidaan usein tarvita tietoa lääketieteestä, neurologiasta ja psykologiasta antamaan laajempaa kuvaa asiakkaasta. Sovellettu tieto voi olla kirjattuna käytännön työn malleihin. (Kielhofner 2009, 14, 232.)

4.4 Paradigman muutos

Toimintaterapian paradigman kerrotaan syntyneen 1900-luvun alussa (Kielhofner 2009, 15). Euroopan toimintaterapeuttiliiton ENOTHE:n raportin mukaan toimintaterapia on ajan myötä liikkunut toiminnan paradigmasta, mikä painottaa todellista mielen ja kehon yhteyttä, laajemmin mekaaniseen paradigmaan, missä yksilö nähdään laajempana kokonaisuutena (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy

2008, 31-32.) Nykypäivän paradigmaa alettiin kehittää 1960-luvulla, jolloin otettiin paremmin huomioon yksilön, ympäristön ja toiminnan yhteisvaikutus (mts 44).

Vaikuttaa siltä, että toimintaterapian perusajatukset ovat pysyneet samoina koko paradigman kehityksen aikana, mutta suurimmat muutokset ovat tapahtuneet käytännön työn mallien kohdalla (Arell-Sundberg ym. 2005, 185). Kielhofnerin (2009, 30) mukaan Kuhn (1970) on todennut, että paradigma voi aina muuttua, mutta muutokset ovat pikemminkin loivia ja vähitellen tapahtuvia kuin äkkinäisiä. Arell-Sundbergin ja muiden mukaan Moseyn (1981) mielestä on otettava huomioon, että jos paradigma muuttuisi radikaalisti, ei ehkä voitaisi puhua enää samasta ammatista. Muutosta voisi kuitenkin tapahtua toimintaterapian teoreettisen tiedon, toiminnan tieteen ja sen tietopohjan osalta. (Arell-Sundberg ym. 2005, 186.) Tulevaisuudessa paradigman sisältämät perusajatukset sen sijaan nähdään vahvistuvan, kun toiminnan tiede, näyttöön perustuvuus, asiakaslähtöisyys ja ympäristön adaptaatio koetaan vahvoina trendeinä (Cole & Tufano 2008, 8-11). Tulevaisuudessa on tärkeä pohtia, kuinka alan perusajatukset suhteutuvat yhteiskunnan kehitykseen (Arell-Sundberg ym. 2005, 187).

5 SOSIAALI- JA TERVEYSALAN TULEVAISUUS

Toimintaterapian alaan vaikuttaa yhteiskunta ja siinä tapahtuvat muutokset. On otettava huomioon, onko ala ajan tasalla, ja osataanko sitä kehittää yhteiskunnassa ja kansalaisten hyvinvoinnissa ja terveydessä tapahtuvien muutosten mukaisesti. Sosiaali- ja terveystieteissä tapahtuvat muutokset olisi pystyttävä tunnistamaan, samoin kuin olisi pystyttävä seuraamaan yhteiskunnal-

lisiä kehitystrendejä. (Harra & Salminen 2005, 201.) WFOT linjaa myös, että alamme tulevaisuus pohjautuu sekä maailmanlaajuisiin ja kansallisiin muutoksiin, joita on seurattava (Sinclair 2009, 8).

5.1 Asiakkuuden muutos

Tiedon lisääntyminen sekä sähköisten potilastietojärjestelmien yleistyminen yhtenäistävät hoitokäytäntöjä ja siirtävät osan hoidosta asiakkaan kotona tapahtuvaksi. Informaatiotekniikan hyödyntäminen voi myös muuttaa organisaatorakenteita, jolloin raja-aidat esimerkiksi perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja sosiaalityön välillä poistuvat. (Kinnunen & Lammintakanen 2006, 13–14.) Palvelujärjestelmien muutosten myötä tulevaisuudessa ihminen nähdään oman terveytensä tekijänä, joissa instituutioiden tehtävä on tukea ihmisten omaa elämänhallintaa ja antaa heille paremmat mahdollisuudet käyttää omia vahvuuksiaan ja omaa osaamistaan erilaisissa olosuhteissa (Hautamäki 2008, 45). Omavastuulla tarkoitetaan mahdollisimman aikaista terveyshaittojen ennaltaehkäisyä ja terveysongelmiin puuttumista, sisältäen myös vastuun omasta ja läheisten terveydestä myös yhteisöllisellä tasolla (Terveydenhuollon tulevaisuus 2006, 2).

Asiakasryhmien osalta suurimmat muutokset ovat ikääntyneiden lisääntyminen, työikäisten jaksaminen sekä mielenterveysasiakkaiden lisääntyminen. Lisääntyvän vanhusväestön omatoimisuutta ja kotona selviytymistä on tulevaisuudessa tuettava entisestään, esimerkiksi edistämällä liikkumista tukevia asumisratkaisuja ja apuvälineitä (Terveydenhuollon tulevaisuus 2006, 3). Mielenterveyden ongelmat tulevat kasvamaan, ja ne ovat usein paitsi psyykkisiä, myös sosiaalisia, jonka vuoksi myös henkilön elämäntilanne ja arjen ongelmat tulisi ottaa laajemmin huomioon hoidossa (mts. 6-7).

Tulevaisuudessa asiakkaiden hyvinvointi tulee huomioida laajemmasta näkökulmasta: yhteisöllisyys, elämän merkityksellisyys ja arkielämän hallittavuus korostuvat aineellisten perustarpeiden ohella. Ne korostavat hyvien ihmissuhteiden, mielekkään tekemisen, elämäntilanteen ja mielen tasapainon merkitystä yksilön hyvinvoinnille. Samoin on mahdollistettava mielekäs osallistuminen yhteiskunnassa kaikille, myös maahanmuuttajille, työttömille, mielen-terveysongelmaisille ja eläkeläisille. (Nurmio & Turkki 2010, 36-37). Yksilön hoidosta voitaisiin tulevaisuudessa siirtyä yhteisöjen hoitoon, ainakin ennaltaehkäisyosalla. Yhteisöjä ovat esimerkiksi perhe, työyhteisö, koulu, yhdistykset ja naapurusto. Myös teknologia tuo uusia ulottuvuuksia tulevaisuuden yhteisöihin, mm. Internet ja sosiaaliset mediat. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2006, 2-3.)

5.2 Henkilökunnan työn muutos

Vaikka tulevaisuudessa asiakkaan rooli oman terveytensä huollossa olisikin vahvempi, tarvitaan silti ammattilaisten asiantuntijuutta. Asiakasohjauksen tarve tulee kasvamaan, mutta ohjauksen mediat monipuolistuvat ja työ virtualisoituu. Asiakasta voidaan ohjata entistä enemmän puhelimen, Internetin tai muun virtuaalisen välineen avulla. (Kinnunen & Lammintakanen 2006, 13.) Tekniikan kehityksestä huolimatta terveydenhuolto on ala, jossa tarvitaan työvoimaa ja osaamista, joten henkilöstön työtä ei voida korvata koneilla ja tekniikalla; kyse on ennemminkin uusista toimintatavoista kuin uudesta tekniikasta (mts. 15). Väestön ikääntyminen koskee myös henkilöstöä, mikä luo vahvat paineet koulutukselle, rekrytoinnille ja työhyvinvoinnin kehittämiselle (Tulevaisuuden terveydenhuolto 2022 2010, 19). Yhteistyötä eri julkisen ja yksityisen toimijoiden kesken on lisättävä ja moniammatillisuutta korostettava (mts. 24).

Kinnusen & Lammintakasen (2006, 16) mukaan Kaivo-oja & Suvinen (2001) ja Metsämuuronen (2000) ovat tutkineet, että tulevaisuudessa sosiaali- ja terveysalan henkilökunnalta vaaditaan kielitaitoa, kulttuurien tuntemusta, verkostoitumista, teknistä verkko-osaamista, joustavuutta ja asiakaslähtöisyyttä, sekä väestön keski-ään noustessa myös vanhusten tarpeiden huomioimista ja kykyä kohdata kuolema. Tulevaisuudessa tulee osata toimia kansainvälisesti, käyttää tekniikkaa, vaikuttaa työssä, tehdä yhteistyötä, toimia projekteissa, vaikuttaa yhteiskunnallisesti, kyetä yrittäjyyteen sekä kyetä muutokseen ja tehdä vaikeita päätöksiä. on hallita ja jäsentää tietoa, hallita innovatiivinen työote, vastuunottokyky ja itsepuolustustaito. Vaikka osaamista analysoivat tutkimukset ovat suhteessa opinnäytetyöhön vanhoja, on ne tehty tutkimuksesta riippuen kuvaamaan 15–30 vuoden ajanjaksoa. Kaiken kaikkiaan osaamisvaatimusten tarkastelu osoittaa, kuinka pelkällä ammattikoulutuksessa saavutetulla osaamisella ei selviä työelämässä, vaan tarvitaan jatkuvaa tiedon päivitystä. (Kinnunen & Lammintakanen 2006, 16). Suuret muutokset, uuden tiedon tulva ja näyttöön perustuvan toiminnan vaatimusten kasvu edellyttävät terveydenhuollon ammattilaisilta kykyä etsiä ja löytää relevanttia tietoa työnsä taustalle (mts. 13).

5.3 Toimintaterapian tulevaisuus

Toiminnat ja palvelut, joita tulevaisuudessa yhteiskunnallisten tekijöiden vaikutuksesta toimintaterapian alalle arvioidaan syntyvän, ovat työikäisten jakaminen tukeminen, sairauksien ennaltaehkäisy ja kaikkien ikäluokkien terveyden edistäminen (Klaiman 2006, 8). Kaikkiaan toimintaterapeutin rooli sairauksien ennaltaehkäisyn ja terveyden edistämisen asiantuntijana vahvistuu. Lisäksi ilmastonmuutoksen aiheuttamat seuraukset ja tietotekniikan kehittyminen ovat tulevaisuuden kannalta tärkeitä asioita. Palvelut tulevat muoutumaan näiden yhteiskunnallisten muutosten ympärille, ja ne ovat myös

uusia mahdollisuuksia kehittää alaa (Sinclair 2009, 8-9). Kansalaiset osaavat vaatia entistä parempaa palvelua, mikä vaikuttaa alaan (Current trends affecting occupational therapy n.d). Enää ei myöskään riitä pelkkä teoreettinen asiantuntijuus, vaan toimintaterapeuteilta odotetaan enemmän tilanneherkkyyttä ja asiakaslähtöisyyttä sekä yhteiskunnan muutoksista juontuvia erityistaitoja. Myös luovien menetelmien käytön ennustetaan kasvavan. Lisäksi toimintaterapeuteilta odotetaan entistä aktiivisempaa ja näkyvämpää roolia yhteiskunnassa. (Harra & Salminen 2005, 207-206.)

Toimintaterapeuteilla on hyvät tulevaisuuden työllisyysnäkökymät. Heillä on lukemattomia mahdollisuuksia kehittää alaansa ja työtään tuottamalla uutta tietoa, tutkimusta ja palveluita. Yksi mahdollisuus olla mukana kehittämässä alaa on perustaa oma yritys, sillä yksityiset yritykset tulevat olemaan entistä tärkeämpiä toimintaterapian palveluntarjoajia. Toimintaterapeutit tulevat tarvitsemaan silloin myös entistä enemmän osaamista kaupalliselta alalta sekä palveluiden suunnittelusta ja järjestämisestä. (Klaiman 2006, 8-9.) Kaiken kaikkiaan uusiin palveluihin on luotava nopeasti standardeja ja rutiineja, jotta alamme säilyy yhtenäisenä. WFOT ehdottaa yhteiskunnallisiin muutoksiin yhteisöllistä näkökulmaa palveluihin, jossa toimintaterapeutit toimisivat sosiaalisen muutoksen mahdollistajina yhteisöjen merkityksen, sosiaalisen näkökulman ja ihmisoikeuksien peräänkuuluttajina. Toimintaterapeutit eivät kuitenkaan ole haasteiden kanssa yksin, vaan he työskentelevät tulevaisuudessa moniammatillisissa tiimeissä eri yhteiskunnan ja terveydenhuollon yksiköissä. (Sinclair 2009, 7-9). Toisaalta kansallista näkökulmaa ajatellen on esitetty, että suomalaista toimintaterapiaa on kehitettävä ja arvioitava suomalaisten erityispiirteiden mukaan, eikä muuta maailmaa jäljittelemällä (Harra & Salminen 2005, 207).

Asiakkaita on yhä enemmän, sillä nykyään ihmisten toimintakyvyn puutteet huomataan herkemmin ja heitä ohjataan ammattilaisten luo. Myös se, että yhteiskunnan tulee pitää terveysmenot alhaisina, kasvattaa toimintaterapian asiakaskuntaa mm. ennaltaehkäisevän toimintaterapian osalta. (Current trends affecting occupational therapy. n.d.) Tulevaisuuden trendinä on holistisen näkökulman korostuminen, jolloin lääketieteellinen näkökulma tulisi hylätä (Cole & Tufano 2008, 5). Holistista näkökulmaa huokuu myös ENOTHE:n raportti, jonka mukaan tulevaisuudessa toimintaterapiaa hyödynnetään entistä laajemmin, ja asiakkailla tulee olemaan yhä vaihtelevampia toimintaterapian tavoitteita. Toimintaa tullaan kuitenkin edelleen käyttämään välineenä yksilön tai yhteisön päivittäisten toimien ongelmien ratkaisemiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 27.) Teknologian kehitys mahdollistaa uudenlaisia ohjaustapoja ja mahdollisuuksia tarjota terapiapalveluita, samalla uusien yhteydenpitomahdollisuuksien myötä on mahdollista tavoittaa enemmän asiakkaita (Sinclair 2009, 9.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuvaa. Tutkimus on kartoittava, sillä sen tarkoitus on etsiä uusia näkökulmia, löytää uusia ilmiöitä ja kehittää hypoteeseja (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 138). Tavoitteena on tuottaa tietoa toimeksiantajalle sekä kaikille alan ammattilaisille ja opiskelijoille siitä, mitä osaamista toimintaterapeutti tarvitsee tulevaisuudessa, mitä työtehtäviä hänen työhönsä kuuluu ja keitä ovat hänen asiakkaansa.

Pääongelma on usein yleisluontoinen kysymys, jossa koko tutkimusongelma kiteytyy. Alaongelmiin saadut vastaukset tekevät mahdolliseksi pääongelman ratkaisemisen. (Hirsjärvi ym. 2009, 128). Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksiksi nousivat seuraavat kysymykset:

- Minkälainen toimintaterapeutin työnkuva on tulevaisuudessa?
 - o Mitä osaamista tulevaisuuden toimintaterapeutilta vaaditaan?
 - o Mitä työtehtäviä tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuvaan kuuluu?
 - o Keitä ovat tulevaisuuden toimintaterapeutin asiakkaat?

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmän valinta riippuu valitusta tutkimustehtävästä (Hirsjärvi ym. 2009, 132). Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa toimintaterapeutin työnkuvaa tulevaisuudessa. Ongelma ratkaistiin laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimuksessa hyödynnettiin tulevaisuustutkimuksen metodeja. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksen ja sen teoriasidonnaisen sisällönanalyysin avulla.

6.1.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimusmenetelmän mukaan. Laadullinen tutkimus on ymmärtävä ja sen toteutustapa on pehmeä ja joustava, kun taas toinen tutkimustyyli, määrällinen tutkimus, on selittävä ja jäykkärakenteinen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 67). Tutkimusongelma tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuvasta ei mielestäni ratkea määrällisen tutkimustavan tilastollisia yleistyksiä sisältämän lähtökohdan kautta,

vaan sitä on ennemminkin pyrittävä ymmärtämään ja analysoimaan, ja siihen laadullinen tutkimus antaa puitteet. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan, selittämään ja tulkitsemaan tutkittavaa ilmiötä (mts. 87), aivan kuin opinnäytteeseen valittu kartoittava tutkimusmenetelmä (Hirsjärvi ym. 2009, 138).

6.1.2 Tulevaisuustutkimus

Tulevaisuutta ei vielä ole, mutta voimme kuvitella sen, sillä tiedämme, että elämässä ja yhteiskunnassa noudatetaan tiettyä säännönmukaisuutta (Metsämuuronen 2001, 7-9). Kaikki tietomme tulevaisuudesta pohjautuu empiirisesti kaikkien tieteenalojen tuottamaan tietoon ja muuhun inhimilliseen kokemustietoon ja ymmärrykseen (Vapaavuori 1993,6-7). Tulevaisuuden haltuunoton keskeisenä tutkimuskohteena on nykyisyys (Metsämuuronen 2001,7). Tulevaisuustutkimuksen tehtävänä on avata uusia näköaloja tulevaisuuden vaihtoehtoihin, tehdä selväksi tulevaisuuden ennalta määräämätön luonne ja muistuttaa, että tulevaisuuteen voidaan vielä vaikuttaa (Vapaavuori 1993,9.) Tulevaisuuden tutkimuksen menetelmät voidaan jakaa kahteen luokkaan: laskennallisiin- ja asiantuntijamenetelmiin (Metsämuuronen 2001, 16). Suuret firmat satsaavat tulevaisuustutkimukseen, sillä niin he voivat olla askeleen edellä muita. Myös eduskunnassa on oma tulevaisuusvaliokunta. (Mts. 14).

Tässä tutkimuksessa tulevaisuutta kartoitetaan asiantuntijamenetelmällä. Tutkimusmenetelmänä on kyselytutkimus, jossa asiantuntijoiden vastaukset analysoidaan teoriasidonnaisesti. Tuloksia verrataan aiempiin tutkimuksiin ja tietoon nykyisyydestä.

6.2 Tutkimusaineisto

Tässä opinnäytetyössä on käytetty aineistonkeruumenetelmänä kyselytutkimusta, mikä on yksi yleisimmistä laadullisen tutkimustyyppin tiedonkeruumenetelmistä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 73). Kyselytutkimuksen etuna on se, että sen avulla voidaan helposti ja vähin resurssein kerätä tutkimusaineistoa valitulta kohdejoukolta (Hirsjärvi ym. 2009, 195).

Tämän tutkimuksen aineisto, avoin kyselyhaastattelu, kerättiin opinnäytetyön yhteistyökumppanin Suomen Toimintaterapeuttiliiton toimesta syksyllä 2010. Kysely (Liite 1) toteutettiin sähköisenä Digium- kyselynä. Yhteistyökumppani laati kyselyn omiin tarpeisiinsa, mutta opinnäytetyön tekijä sai hyödyntää aineistoa sekä vaikuttaa kyselyn sisältöön. Koska aineisto ei ole opinnäytetyön tekijän itse keräämää, on se hänelle silloin sekundaariaineisto (Hirsjärvi ym. 2009, 186).

Aineiston kokoa ei pidetä opinnäytetyön merkittävimpänä tekijänä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87), vaan ratkaisevaa on tulkintojen kestävyys ja syvyys (mts. mukaan Eskola & Suoranta 1996, 39). Kvalitatiivisissa tutkimuksissa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, jolloin aineiston koko on pääsääntöisesti pieni verrattuna kvantitatiiviseen tutkimukseen. Aineiston kokoa tärkeämpi seikka on, että tiedonantajat tietävät tutkittavasta asiasta paljon, jolloin tiedonantajien valintaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. (Mts. 87–88.) Kysely lähetettiin kaikille Suomen virassa oleville toimintaterapeuttiopettajille, joita on 40 kappaletta. Kysely sisälsi yhteensä 15 kysymystä, joista kysymykset 1-12 olivat avoimia kysymyksiä liittyen toimintaterapian tulevaisuuteen. Kysymys 13 koski vastaajan tietoja, ja kysymyksissä 14–15 pyydettiin palautetta ja kehitysideoita Suomen Toimintaterapeuttiliitolle. Kyselyssä käytettiin avoimia ky-

symyksiä, joiden avulla vastaajat saavat mahdollisuuden sanoa, mitä heillä todella on mielessään (Hirsjärvi ym. 2009, 201).

Kyselyn laatimisesta, lähettämisestä ja vastausten käsittelystä vastasi Suomen Toimintaterapeuttiliitto. Heillä on hallussaan tiedonantajiksi valikoituneiden yhteistiedot omassa rekisterikannassaan. Kysely lähetettiin vastaajille 8.11.2010, ja vastausaikaa annettiin 1 viikko. Vastausaikaa jatkettiin toimeksiantajan toimesta muutama päivä. Vastaajat saivat kyselyn ohessa saatekirjeen (Liite 2), jossa kerrottiin vastausten käyttötarkoituksesta. Kyselyn vastaukset toimitettiin opinnäytetyön tekijälle PDF- muodossa, eikä kyselyyn vastanneiden yhteystiedot tullut missään vaiheessa opinnäytetyön tekijälle ilmi.

Kyselyyn vastasi yhteensä 14 tiedonantajaa. Vastaajista 93 % oli naisia, ja 7 % miehiä. Vastaajien keski-ikä oli 44,5 vuotta. Toimintaterapeuttiopettajan työkokemusta vastaajilla oli 5kk-16 vuotta.

6.3 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Yksin tutkimusmenetelmän käyttö ei tee tutkimusta, vaan menetelmän avulla saadut tulokset vaativat taakseen teoriapitoisuuden ja ihmisjärjen toteuttaman tarkastelun (Tuomi & Sarajärvi 2002, 17–19). Myös tulevaisuustutkimuksen kontekstiin kuuluu, että uusi tieto rakentuu vanhan tiedon pohjalle (Metsämuuronen 2001, 9). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä teoria voi toimia apuna analyysin tekemisessä, mutta analyysiyksiköt voivat nousta myös aineistosta itsestään. Analyysistä tunnistaa aiemman tiedon vaikutuksen, mutta tarkoitus ei ole testata aiemman tiedon pitävyyttä vaan luoda sen kautta uusia ajatusmalleja. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.) Tässä opinnäytetyössä teoriapohjana toimi teoria työnkuvan sisällöstä sekä Kielhofnerin (2009) teoria paradigmasta.

Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä, jolloin sisällönanalyysin tarkoitus on tuoda se sanallisesti ja selkeästi esiin, kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Sisällönanalyysillä pyritään tuomaan selkeyttä aineistoon, jotta siitä voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Sisällönanalyysin vaiheet Tuomen & Sarajärven (2002, 94) mukaan Laineen (n.d.) alkuperäisohjetta muokaten ovat:

1. Tee vahva päätös siitä, mikä aineistossa kiinnostaa
2. Käy aineisto läpi erotellen ja merkiten ne asiat, jotka sisältyvät kiinnostukseesi (aineiston koodaaminen)
3. Luokittele, teemoita tai tyyppitele aineisto (varsinainen analyysi)
4. Kirjoita yhteenveto

Opinnäytetyön sisällönanalyysi aloitettiin määrittämällä selkeästi, mitä aineistosta halutaan löytää. Koska aineisto ei ollut kerätty vain tätä tutkimusta varten eikä vain tähän tutkimusongelmaan liittyen, oli tärkeää päättää selkeästi oma kiinnostuksen kohde. Tässä opinnäytetyössä aineistosta haluttiin selvittää toimintaterapeutin tulevaisuuden osaamista, työtehtäviä ja asiakkuutta. Kyselyaineisto sisälsi 12 toimintaterapian tulevaisuuteen liittyvää kysymystä. Vaikka kaikki kysymykset eivät koskeneet tutkimuksen tutkimusongelmaa, kaikkien kysymysten vastaukset otettiin mukaan aineistoanalyysiin. Koko aineisto koodattiin niin, että jokainen lause sai oman koodin. Koodit helpottavat jäsentämään sitä, mitä aineistossa käsitellään, ne toimivat tekstin kuvailun apuvälineenä sekä niiden avulla voidaan etsiä ja tarkistaa tekstin eri kohtia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 95).

Tässä opinnäytetyössä varsinaisen analyysin analyysitekniikaksi muodostui teemoittelu. Tuomen & Sarajärven (2002, 95) mukaan teemoittelussa määritellään aineistosta luokkia luokittelu- menetelmän tapaan, mutta teemojen lu-

kumäärän sijaan tärkeämpää on se, mitä kustakin teemasta on sanottu. Analyysimenetelmänä on teorialähtöinen sisällönanalyysitapa, jossa aineiston teemaluokat perustuvat osittain aikaisempaan teoriaan tai viitekehykseen. Teorialähtöisen sisällönanalyysin ensimmäinen vaihe on analyysirungon miettiminen. (Mts. 116.) Koko koodattu aineisto teemoiteltiin teorialähtöisesti usean lukukerran jälkeen kolmeen eri teemaluokkaan: osaamiseen, työtehtäviin ja asiakkaaseen. Nämä kolme teemaluokkaa muodostavat tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysin teorialähtöisen analyysirungon (LIITE 3).

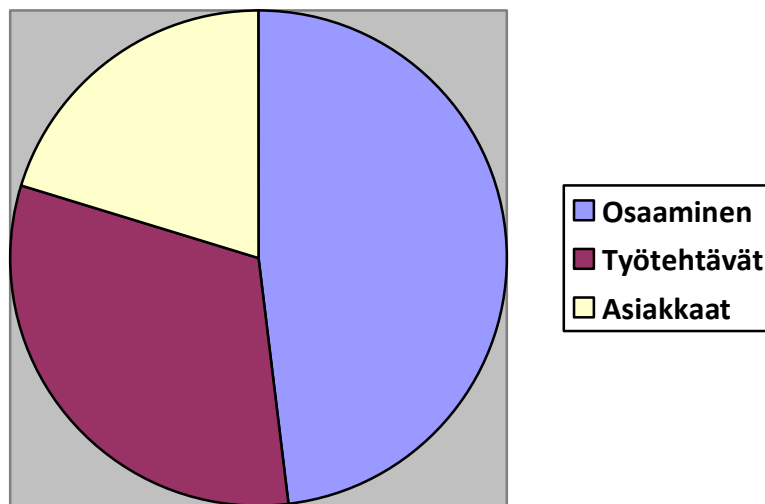
Teemaluokkiin kuuluvat ilmaisut pelkistettiin. Pelkistäminen voi olla informaation tiivistämistä tai pilkkomista osiin siten, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Ryhmittelyvaiheessa pelkistetyt ilmaukset käytiin tarkasti läpi, ja aineistosta etsittiin samankaltaisuutta ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat pelkistetyt lauseet yhdistettiin alaluokiksi, jotka nimettiin luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä (TAULUKKO 1). (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111-112.)

Alaluokat syntyivät suoraan aineistosta, eikä niitä päätetty etukäteen. Koska koodatut ilmaukset olivat jo teemoiteltu kolmen eri teeman alle, ei eri teemojen ilmauksia enää sekoitettu keskenään, vaan jokainen teema sai ryhmittelyssä omat alaluokat. Ryhmittelyssä aineisto tiivistyy, koska yksittäiset tekijät sisällytetään laajempiin käsitteisiin, joilla saadaan alustava kuvaus tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 113). Ryhmittelyä jatkettiin siten, että alaluokat yhdistettiin yläluokiksi. Vielä tässä vaiheessa hyödynnettiin valittua teorialähtöistä analyysimenetelmää, ja osaaminen- pääluokka jaettiin Kielhofnerin (2009) teorian mukaan paradigmaan, käytännön työn malleihin ja sovellettuun tietoon. Kahden muun työnkuvan pääluokan, työtehtävien ja asiakkuuden, yläluokat nousivat aineistosta.

Koodi	Alkuperäisen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka
1.3,2	Oman työn perustelemisen, eli mikä on toiminnan näkökulman lisäarvo	Oman työn perustelemisen	Tutkimus- ja kehittämis-työosaaminen	Käytännön työn mallit	Osaaminen
1.6,3	Monitahoisien yhteistyön toteuttaminen (erilaiset hankkeet, projektit, asiakasyhteistyö)	Yhteistyön toteuttaminen	Yhteistyö ja konsultointi	Yhteiskunnalliset tehtävät	Työtehtävät
2.10,2	Lisääntyvä määrä tehneitä myös etenevien sairauksien, kuten dementian, kanssa, eli toimintakykyä ylläpitävää työtä	Työ on toimintakykyä ylläpitävää työtä	Toiminnan mahdollistaminen	Asiakastyö	Työtehtävät
		Asiakasryhmänä etenevät sairaudet, kuten dementia	Yksilöasiakkaat	Asiakasryhmät	Asiakkaat

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston ilmausten pelkistämisestä, teemoittelusta ja ryhmittelystä.

Kaikkiaan aineistossa oli 14 avointa kysymystä, joista 12 oli mukana analyysissä. Jokaiseen kysymykseen tuli 14 vastausta, paitsi kysymykseen 7 tuli 13 vastausta. Aineistosta löytyi 196 ilmaisua, jotka kuvasivat jotain teemaluokkaa. Näistä opinnäytetyön analyysiin päässeistä lauseista 94 kuvasi osaamisen teemaa, 62 työtehtävien teemaa ja 40 asiakkuuden teemaa (KUVIO 4).

KUVIO 4. Teemaluokkien jakautuminen

7 TULOKSET

7.1 Tulevaisuuden työnkuva: osaaminen

Osaaminen keräsi kyselyn ilmauksista 48 prosenttia. Yksi kysymys koski kokonaan osaamista, mutta osaamisen teemaan sopivia ilmaisuja löytyi myös muiden kysymysten vastauksista. Osaamisen pääluokka jaettiin teorialähtöisesti kolmeen yläluokkaan: paradigmaan, käytännön työn malleihin ja sovellettuun tietoon (Kielhofner 2009, 10).

Paradigma

Pääosin samoja (osaamisia) kuin tänäänkin

Pysytään omalla alueellamme toiminnassa ja sen ymmärtämisessä ja sen tietoisessa käyttämisessä ihmisten hyvinvoinnin hyväksi

Osaamista toiminnasta moniulotteisena ilmiönä: esim. merkitys, tarkoitus, toiminnan analyysi, terapeutin soveltaminen yms.

Ikääntyneisiin liittyvää osaamista

Kyllä on (uhka, ettei toimintaterapeutin ammattia ole 20v päästä), jos emme pidä kiinni roolistamme olla toiminnan asiantuntijoita

Paradigman osalta tulevaisuuden toimintaterapeutilta vaaditaan opettajien mukaan toimintaterapian teoriaosaamista; toiminnan tieteen osaamista, toimintakyvyn ylläpitoon liittyvää osaamista, asiakaslähtöisyyden ja toimintojen merkityksellisyyden osaamista, arjen ja toiminnan terapeutin osaamista sekä ympäristön osaamista. Toimintaterapeuteilla tulee olla osaamista asiakastyöstä, eli heillä tulee olla taito suunnitella ja toteuttaa toimintaterapiaa, taito luoda terapeutin vuorovaikutussuhde, taito soveltaa toimintaa asiakkaan arkeen, sekä osaamista erilaisista asiakasryhmistä. Toimintaterapeuttien tulee osata hallita ja käyttää omaa erikoisosaamistaan, heillä tulee olla itsetuntemusta ja osaamista tiedostaa omat heikkoudet ja vahvuudet.

Käytännön työn mallit

Tutkimustiedon hyödyntämisen taitoa

Oman työn perustelemisen osaamista eli mikä on toiminnan näkökulman lisäarvo

Ala kehittyy suomalaisen toimintaterapian identifioinnin suuntaan

Käytännön työn malleihin liittyen toimintaterapeuteilla tulee tulevaisuudessa olla tutkimus- ja kehittämisosaamista; heidän tulee osata hyödyntää tutkimustietoa, tehdä ja lukea tutkimuksia, osata kirjoittaa raportteja, osata etsiä kriittisesti tietoa, osata perustella omaa työtään, osata kehittää omaa työtään ja osata viedä alaa eteenpäin myös kotimaassamme. Toimintaterapeuttien tulee osata käytännön työtä ohjaavia malleja ja osata käyttää niitä apuna työssään.

Sovellettu tieto

Voisimme erkaantua rohkeammin lääketieteen piiristä ja lähteä katsomaan josko meillä olisi yhtymäkohtia vaikka sosiaalipuolelle

Vahvoja ihmissuhdetaitoja

Tulevaisuudessa tarvitaan osaamista myös muilta aloilta. Toimintaterapeuttiopettajien mukaan tulevaisuudessa tarvitaan oman teorian lisäksi tietoa ihmisen biologiasta ja kehitysvaiheista, psykologiasta, sosiologiasta sekä sosiaalipsykologiasta. Eri tieteenalojen kanssa olisi hyvä tehdä yhteistyötä ja laajentaa omaa näkökulmaa, jotta voisi saada kokonaisvaltaisen kuvan ihmisen hyvinvoinnista. Lisäksi tarvitaan osaamista muista kuntoutusaloista, sekä yhteistyö- ja konsultaatiotaitoja toimia eri alojen ammattilaisten kanssa erilaisissa projekteissa ja hankkeissa myös kansainvälisesti. Nämä vaativat kielitaitoa, kulttuurien tuntemusta sekä vuorovaikutustaitojen osaamista. Vuorovaikutusosaamista vaaditaan myös asiakastilanteissa sekä asiakkaan, että tämän lähipiirin ja koko perheen kanssa erilaisten viestimien kautta.

Yhä enemmän osaamista erilaisten viestimistapojen kautta tapahtuvaan vuorovaikutukseen (sos. media, netti-tv ym.)

Järjestelmäosaamista, pitää tuntea erilaiset päätöksenteko ja toteuttamissysteemit, jotta pystyy ymmärtämään missä lokerossa itse työskentelee

Toimintaterapeutti tarvitsee opettajien mukaan osaamista kehittyvän teknologian hallitsemisesta, virtuaalisten laitteiden tuntemisesta ja sosiaalisen median ymmärtämisestä. Lisäksi tulevaisuudessa tarvitaan entistä enemmän kaupallisen alan osaamista, kuten oman alan markkinointiosaamista, palveluiden tuottamisen taitoa, kustannusvaikuttavuuden arviointia, johtajan taitoja ja alaistaitoja. Tulevaisuuden toimintaterapeutti tarvitsee myös osaamista yhteiskunnasta; yhteiskunnan järjestelmien tunteminen, ympäristöosaaminen, yhteiskunnallisen vaikuttamisen osaaminen, päätösjärjestelmien ymmärtäminen sekä erilaisten väestönosien tilanteen ymmärtäminen tulevat olemaan tärkeitä taitoja.

7.2 Tulevaisuuden työnkuva: työtehtävät

Toimintaterapeutin työtehtäviä koskevia ilmauksia oli 32 prosenttia kaikista työnkuvan ilmauksista. Työtehtävät jakoutuivat aineistolähtöisesti toimintaterapian asiantuntijatehtäviin, yhteiskunnallisiin työtehtäviin ja asiakastyöhön.

Unohtamatta tuiki tärkeää perustyötä perusterveydenhuollossa. Jos jostain uutta tulee, ei hyväksi todettua vanhaa saa menettää

Yksilö- ja ryhmämuotoisen toimintaterapian suunnittelu ja toteutus

Mahdollistamassa aktiivista elämää yhteiskunnassa kaikille ihmisille

Toimintaterapeuttiopettajien mukaan asiakastyön osalta tulevaisuudessa toimintaterapeutin tehtävä on toteuttaa käytännön terapiatyötä, kuten toteuttaa korjaavaa sekä ennaltaehkäisevää terapiaa, suunnitella ja toteuttaa yksilö- ja ryhmäterapiaa sekä olla mukana suunnittelutyössä. Toimintaterapeutin tehtävä on mahdollistaa asiakkaan toimintaa ja itsenäistä asumista. Perustyö säilyy opettajien mukaan kaiken taustalla.

Konsultoiva suunnittelutyö on myös tulevaisuutta (järjestöt, yhteisöt, arkkitehtuuri)

Monitahoisen yhteistyön toteuttaminen (erilaiset hankkeet, projektit, asiakasyhteistyö)

Koska toimintaterapeutti on tulevaisuudessa yksityisyrittäjä, hän on tiiviissä yhteistyössä myös kuntien ja erityisesti kuntasuunnittelijoiden kanssa

Tulevaisuuden toimintaterapeuttien tehtävinä nähdään yhteistyö- ja konsultaatiotehtävät, kuten yhteistyön ylläpitäminen muiden ammattilaisten ja asiakkaan läheisten kanssa, verkostoituminen, palveluohjaus ja toisten ammattilaisten konsultointi. Toimintaterapeuteilla on myös kaupallisen alan tehtäviä, kuten johtajan tehtäviä, yrittäjän tehtäviä, markkinointitehtäviä ja asiakastietojen keräämistä.

Dokumentointi, jotta on tietoinen millaisesta terapiasta on näyttöä ja voi kerryttää strukturoidusti tietoa omasta käytännöstään ja osoittaa toimintaterapian hyötyä

Lisäksi tarvitaan toimintaterapeutteja asiantuntijaorganisaatioihin vieräessä ammattialaa eteenpäin

Ollaan palattu juurille ja toimintaterapeutit opiskelevat yliopistoarvosanoja omassa aineessaan ulkomailla – Euroopassa pääasiassa

Mutta pitäisi olla enemmän näkyvillä kunnallisessa ja valtakunnallisessa päätöksenteossa esim. ennaltaehkäisevän työn ja terveyden edistämisen näkökulmasta

Toimintaterapeutin tulevaisuuden työtehtäviin jakautuivat myös alan asiantuntijatehtävät. Tehtäviin kuuluu tutkimusten tekeminen ja alan innovatiivinen kehittäminen, oman työn kehittäminen sekä tutkimustiedon hyödyntäminen omassa työssä. Työtehtäviin kuuluu myös oman työn ja alan vaikuttavuuden perusteleva, tämä voi tapahtua oman työn dokumentoinnin ja

kirjaamisen kautta. Jokaisen toimintaterapeutin työ on olla oman alan asiantuntija, toimia erilaisissa hankkeissa ja projekteissa, tuoda toimintaterapian näkökulmaa ilmi myös sosiaali- ja terveysalan ulkopuolella sekä kouluttautua myös kansainvälisesti. Uusien palveluiden ja menetelmien suunnittelutyö kuuluu toimintaterapeutin työtehtäviin.

7.3 Tulevaisuuden työnkuva: asiakkaat

Asiakkuutta koskevia ilmauksia oli 20 prosenttia kaikista ilmauksista. Asiakkaat – pääluokan yläluokat ovat asiakasryhmät ja asiakastyöympäristö. Asiakastyöympäristöön liittyviä ilmaisuja ei otettu rajauksen vuoksi tässä työssä käsittelyyn.

Aina tulee olemaan ihmisiä, jotka ovat menettäneet toimintakykynsä, siitä ei pääse mihinkään

Tulevaisuudessa entisten lisäksi enemmän ikääntyneitä, monikulttuurisia sekä ehkäisevän työn asiakkaita

Toivon toimintaterapian jalkautumista yhteiskunnan marginaaleihin

Ehkä terapeutista toimintaa aletaan hyödyntää jo siinä vaiheessa, kun elämän hallinta alkaa murentua ilman, että taustalla on mitään erityistä sairautta tai vammaa.

Kyselyn perusteella toimintaterapeutin asiakkaita ovat tulevaisuudessa yksilöasiakkaista asiakkaat, joilla on eteneviä sairauksia, maahanmuuttajat, päihdekuntoutujat, ikääntyneet, työkäiset, sekä kuka vaan ihminen, joka on huolissaan omasta hyvinvoinnistaan. Monissa vastauksissa nousi asiakasryhmien muuttumattomuus; asiakkaat ovat tulevaisuudessa samoja kuin nykyäänkin. Asiakkaana on myös toimintaterapian asiakkaan koko lähipiiri. Asiakkuuden käsitteen katsottiin laajenevan tulevaisuudessa; asiakkaita tulee aina olemaan,

ja he voivat olla kaiken ikäisiä, eikä heillä tarvitse aina olla taustallaan mitään sairautta tai vammaa.

Tulevaisuudessa ei voida keskittyä yksilökeskeiseen toimintaterapiaan, on ymmärrettävä intervention kohteet myös ryhmä- ja yhteisötasolla.

Myös lähettävä taho voi olla asiakas, sillä hänellä on tiettyjä odotuksia ja tavoitteita palveluntuottajalle

Tulevaisuudessa asiakkaana nähtiin yksilöiden ohella yhteisöt, kuten työpajat, perheet, koulut, ryhmät, organisaatiot, valtio sekä yhteiskunta. Yhteiskunnallisesti asiakkaana voi laajemmin olla lähettävä taho, toimintaterapeutin työstä vastaava organisaatio, palvelun rahoittajat, sekä valtakunnallinen taso jossa asiakkuutta ei konkreettisesti voi mitata.

8 POHDINTA

8.1 Tulosten pohdinta

Tässä opinnäytetyössä kartoitettiin toimintaterapeutin työnkuvaa tulevaisuudessa toimintaterapeuttiopettajien kokemana. Työnkuva sisältää tässä työssä tiedon työn vaatimasta osaamisesta, työtehtävistä sekä asiakkuudesta. Niiden luomasta kokonaisuudesta selviää, millaisena tulevaisuuden työnkuva nähdään. Työn kuvauksissa on tuotava esiin se, mitä toimintaterapeutit tekevät ja miten se eroaa muiden ammattikuntien työstä sekä osoittaa, että toimintaterapeutit voivat tuottaa laaja-alaisia palveluita (Halkosalmi ym. 2011, 16).

8.1.1 Toimintaterapeutin tulevaisuuden osaaminen

Toimintaterapeuttiopettajien tulevaisuuden osaamiseen liittyviä vastauksia verrattiin ammattikorkeakoulun vuonna 2008 aloittaneiden opiskelijoiden opetussuunnitelman osaamisalueisiin (ks. kappale 3.1). Ne kohtasivat hämmentävän täsmällisesti. Ehkä se, että opettajat työskentelevät kompetenssien kanssa päivittäin ja ovat mukana luomassa ajanmukaista opetusta niiden mukaan, tarjoaa heille mahdollisuuden olla perillä viimeisimmistä osaamisvaatimuksista. Asiakastyötä tekevät toimintaterapeutit olisivat voineet antaa toisenlaisia vastauksia. Opettajien vastauksista kuitenkin huokui se, että osaamisvaatimuksia ei ole tulevaisuudessa syytä muuttaa, vaan oman alan osaamista tulisi sen sijaan syventää entistä tehokkaammin.

Paradigman osalta tulevaisuudessa vaikuttaa olevan entistä tärkeämpää tuntea kokonaisvaltaisesti toiminnan teoriaa ja asiakaslähtöisyyttä, mutta lisäksi toimintaterapeuttiopettajat nostivat esiin, kuinka tärkeä on tuntea teoriaa erilaisista asiakasryhmistä erikseen. Toisaalta ammattilaisen tulee ymmärtää elämän eri vaiheiden merkitys yksilöllisiin voimavaroihin sekä eri ikävaiheissa olevat kehitykselliset riski- ja häiriötekijät. Opetussuunnitelma korosti myös, että valmistuvan terapeutin tulee hallita toimintaterapian historia, toimintaterapeutin työnkuva sekä alan eettiset periaatteet. (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 6-7.) Niistä ei kyselyn vastauksissa ollut mainintaa. Opettajat eivät myöskään ottaneet esiin osaamista arviointimenetelmistä tai apuvälineistä, mitkä taas koulutusohjelman osaamisalueissa on kuvattu. Itsetuntemus ja itsen jatkuva kehittäminen saivat useita huomioita opettajilta, ja ne löytyvät myös kompetensseista. (Mts. 6.)

Käytännön työn malleihin liittyen sekä kyselyn vastauksista että teoriasta nousee vahvasti esiin, kuinka tulevaisuudessa tarvitaan tutkimus- ja kehittämisosaamis-

ta; on tärkeää osata lukea tutkimuksia, etsiä kriittisesti tietoa sekä olla mukana kehittämässä alaa. Koulutusohjelman osaamisvaatimuksissa (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008) ei korostetusti mainita, että tulisi osata työskennellä näyttöön perustuen, mitä taas toimintaterapeuttiopettajat painottavat. Opettajat myöskin nostivat vahvasti esiin, kuinka tulevaisuudessa on tärkeää kehittää omaa alaa eteenpäin vastaamaan paremmin suomalaista toimintaterapiaa.

Muiden alojen osaamista tarvitaan paljon. Sekä toimintaterapeuttiopettajat että toimintaterapian koulutusohjelman kompetenssit peräänkuuluttavat pitkälti samoja asioita: ammattilaisen tulee omata osaamista ihmisen kehityksestä, yhteiskunnallisista asioista, yrittäjyydestä ja kaupallisesta alasta sekä yhteistyö- ja konsultaatio-osaamista. Koulutusohjelmaan on merkitty lisäksi lääketieteen ja terveystieteiden osaaminen, ensiaputaidot, työsuojelun taidot että väkivaltaisen asiakkaan kohtaaminen. (Toimintaterapian koulutusohjelma 2008, 6-7). Opettajien mielestä taas alan olisi jo syytä irtaantua lääketieteestä ja diagnoosikeskeisyydestä. Osaamisvaatimukseen on merkitty kansainvälisyys (mts. 5). Opettajat ovat kyseilyssä painottaneet tarkemmin, kuinka tulevaisuudessa on tärkeää osata eri kieliä sekä tuntea eri kulttuureja vuorovaikutustaitojen ohella. Vuorovaikutustaidot on nostettu ammattispesifeissä kompetensseissa tärkeiksi (Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit 2006, 1), samoin opettajat korostivat niitä vastauksissaan. Opettajat ovat liittäneet tulevaisuuden osaamiseen myös teknologian hallinnan sekä sosiaalisen median, mitä ei kompetensseissa ole mainittu, mutta esimerkiksi Suomen Toimintaterapeuttiliitto näkee kehittyvän teknologian hallitsemisen ja hyödyntämisen tärkeänä tulevaisuuden osaamisalueena (Harra & Salminen 2005, 204).

8.1.2 Toimintaterapeutin tulevaisuuden työtehtävät

Tulevaisuuden toimintaterapeutit työskentelevät koulussa saamiensa kompetenssien mukaan. Valmistuttuaan heidän tulee olla helppo siirtää osaaminen työpaikan työtehtäviin, jolloin osaamista voi vielä halutessaan syventää oman

ammattillisen kehittymisen mukaan. (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 151-152.) Tehtävänä voi olla toimia asiantuntijaroolissa, tutkijana, opettajana, hallinnollisissa tehtävissä tai konsulttina, ja ne vaihtelevat suuresti riippuen siitä missä työskentelee (Current trends affecting occupational therapy n.d). Opettajat nostivat samat roolit esiin, painottaen asiantuntijan ja tutkijan roolia. Opettajan roolia ei kyselyn vastauksissa mainittu kenties siksi, että Suomessa ei pelkällä toimintaterapeutin tutkinnolla voi työskennellä opettajana.

Opettajat näkivät vanhojen toimintatapojen säilymisen tärkeänä. Aineisto tosin ei anna tietoa, mitkä ovat vanhoja työtehtäviä. Yksilön ja ryhmän ohjaus nostettiin tärkeiksi, ja heidän korjaava ja ennaltaehkäisevä terapia. Tulevaisuuden toimintaterapeutin työtehtävien osalta toiminnan mahdollistaminen nousee vahvasti esiin. Sosiaali- ja terveysalan tulevaisuutta pohdittaessa nousi myös esille, kuinka tärkeää on kaikkien ihmisten toiminnan mahdollistaminen (Nurmio & Turkki 2010, 36). Toimintakyvyn ja toimintamahdollisuuksien arviointi työtehtävänä ei noussut opettajien vastauksista, mutta toisaalta heidän mukaan vanhat työtehtävät säilyvät.

Opettajien mielestä tulevaisuuden toimintaterapeutti työskentelee vahvasti yhteiskunnallisessa kontekstissa. Tulevaisuuden toimintaterapeutilta kaivataan aktiivista ja kantaaottavaa roolia yhteiskunnassa (Harra & Salminen 2005, 208). Palveluiden kehittäminen yhteiskunnallisten muutosten mukaan tarjoaa mahdollisuuden alan kehittämiseen (mts), samoin kun opettajat näkivät tulevaisuuden toimintaterapeutin yrittäjänä ja johtajatehtävissä viemässä ammatistaan oman yrityksen kautta eteenpäin. Tulevaisuuden toimintaterapeutin työ voi olla konsulttina toimiminen erilaisille yrityksille; rakennusala, insinööritoimistot, koulut ja työpaikat voivat tarvita asiantuntijaa ergonomiassa, esteettömyydessä tai toiminnan mahdollistamisessa (Current trends affecting

occupational therapy n.d). Opettajat näkivät myös moniammatillisen konsultoinnin mahdollisuudet, mutta eivät yllättäen nostaneet kodin muutostöitä ja apuvälineiden arviointia, hankintaa tai valmistamista esille ollenkaan työtävien osalta.

8.1.3 Toimintaterapeutin tulevaisuuden asiakkaat

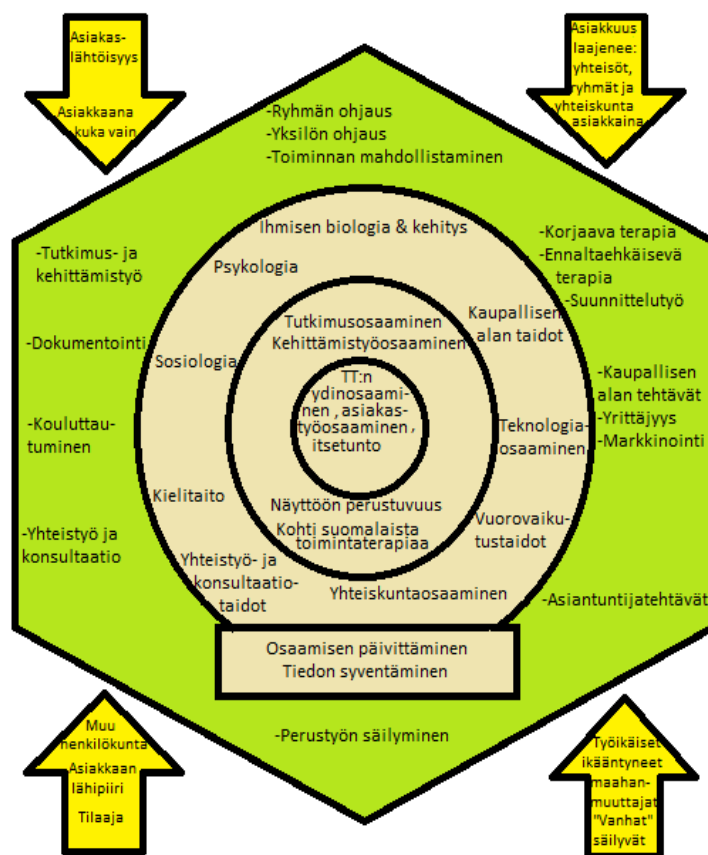
Aineiston sisällönanalyysistä selviää, että asiakkaita tulee aina olemaan sosi-aali- ja terveysalalla sekä toimintaterapiassa. Asiakkaat tulevat kuitenkin hie-man muuttumaan yhteiskunnan muutoksien myötä: väestörakenteen muutos, eläkeiän nostaminen sekä työkäisten väheneminen, perhe-elämän muutokset ja globalisaatio tulevat vaikuttamaan siihen, että tulevaisuudessa tulee ole-maan entistä enemmän ikääntyneitä, työkäisiä sekä maahanmuuttajia terve-yspalveluiden asiakkaina (Harra & Salminen 2005, 201-202). Työkäiset ja ikääntyneet ovat myös vuonna 2007 olleet toimintaterapeuttien suurimmat asiakasryhmät (Toimintaterapia ammattina 2010). Kuusi (2008, 15) näkee tule-vaisuustutkimuksessaan, että mielenterveyden häiriöt ovat paljon vakavampi ongelma vuonna 2030 kuin nykyään, mikä näkyy asiakkuudessa. Toimintate-rapeuttiopettajat eivät korostaneet psykiatrisian osuutta tulevaisuuden asiak-kuudessa. He kuitenkin totesivat yhteiskunnan muutoksien vaikuttavan asi-akkaisiin, mutta toisaalta heidän mukaansa perinteiset asiakasryhmät, kuten lapset, nuoret ja neurologiset asiakkaat, säilyvät myös tulevaisuudessa. Yh-teiskunnallisten muutosten myötä toiminnallisen deprivaaation riskin ryhmät, kuten lastensuojelun asiakkaat, katulapset, syrjäytyneet vanhukset sekä muut marginaaliryhmät voivat opettajien mukaan löytää tiensä toimintaterapiaan, kuten ENOTHE (Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy 2008, 160-161) ja WHOT (Sinclair 2009, 8) ennustavat myös.

Toimintaterapeuttiopettajat näkivät tulevaisuuden trendinä asiakkuuden laajenemisen; perinteisten asiakasryhmien ohella terapiaan voi tulla kuka tahansa ihminen tai yhteisö, ja asiakkaaksi määritellään myös yhteiskunta ja sen tahot. Opettajin mukaan tulevaisuudessa asiakas on asiakkaan lähipiiri. Myös Kuusi (2008, 14) painottaa tulevaisuustutkimuksessaan, kuinka läheisryhmien merkitys on hyvinvoinnin kannalta hyvin tärkeä, ja jos ei ole omia läheisiä, ohjattu yhteisömuotoinen toiminta voi olla ratkaisu. Myös perhe voi olla toimintaterapian asiakas toimintaterapeuttiopettajien mukaan. Mutkistuva maailma muuttaa perinteisiä perherakenteita, ja vanhempien ja nuorten mielen-terveys- ja päihdeongelmat ovat ajankohtaisia myös tulevaisuudessa. Ratkaisu löydetään elämänhallintapalveluista. (Kuusi 2008, 14.) Mielenterveyden ongelmat usein paitsi psyykkisiä, myös sosiaalisia, jonka vuoksi myös asiakkaan elämäntilanne ja arjen ongelmat tulisi ottaa laajemmin huomioon hoidossa (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2006, 6-7). Vaikka asiakkuus tulisikin laajenemaan, on silti toimintaterapeuttiopettajien mukaan kaiken pohjalla aina asiakaslähtöisyyden osaaminen sekä terapeutin suhteen luomisen tärkeys.

Sekä toimintaterapeuttiopettajat että sosiaali- ja terveysalan tulevaisuusraportit arvelevat, että asiakkaan kuntoutus aloitettaisiin tulevaisuudessa jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Ennaltaehkäisevän kuntoutuksen rooli tulee kyselyn analyysin mukaan kasvamaan kaiken ikäisillä, ja asiakkaan rooli tulee sen myötä muuttumaan. Tulevaisuudessa asiakas voi toteuttaa itse oman kuntoutuksensa, joka on ammattilaisen kanssa suunniteltu ja perustellusti valittu. Ammattilaisen rooli on tukea asiakkaan omahoitoa. (Tulevaisuuden terveydenhuolto 2020 2010, 8.) Ennaltaehkäisystä voi löytyä vastaus kasvavan ikäntyneiden ja työikäisten asiakasjoukon kuntoutukseen myös toimintaterapiassa (mts 9); omatoimisuutta ja kotona selviytymistä voidaan tulevaisuudessa tukea entisestään, esimerkiksi edistämällä liikkumista tukevia asumisratkaisuja ja apuvälineitä (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2006, 3)

8.1.4 Tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuva

Tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuvan kartoituksessa ilmeni, että verrattuna tämän päivän työnkuvaan, muutos ei työnkuvan osa-alueilla tule olemaan radikaali. Osaamisvaatimukset, työtehtävät ja asiakkuus kehittyvät yhteiskunnan kehityksen vaikutuksesta kohti toimintaterapeutin ainutlaatuisia piirteitä sisältämää ammattia. Tulosten pohjalta syntyi tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuva, missä osaaminen, työtehtävät ja asiakkuus vaikuttavat tiiviisti toisiinsa (KUVIO 5.)

KUVIO 5. Toimintaterapeutin työnkuva tulevaisuudessa toimintaterapeutiopettajien kokemana

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta tuki tekijän syvälinen perehtyminen taustateoriaan ja tutkimusmenetelmään. Aikaa oli varattu runsaasti tiedonhakuun sekä aineiston sisällönanalyysin tekoon. Tekijä sai ohjausta koko prosessin ajan opinnäytteen ohjaajalta, yhteistyökumppanilta sekä kirjaston informaatikolta. Luotettavuutta heikentää se, että tekijä ei ole aiemmin tehnyt vastaavan laajuista työtä. Myös se, että työtä oli tekemässä vain yksi henkilö, voi vaikuttaa työn laatuun ja tuloksiin. Tutkimuksen otanta oli kartoittavaan opinnäytetyötutkimukseen mielestäni riittävä, $n=14$. Tuloksien ei oletettu oleva yleistettäviä, vaan tulosten oli tarkoitus lähinnä kartoittaa aihetta. Mielestäni se onnistui, sillä jokaiseen tutkimuskysymykseen saatiin vastaus. Tulevaisuustutkimuksen luotettavuutta ei Paason (2010, 226) mukaan Metsämuurosen (2001, 97) mukaan kuitenkaan voi mitata sen tulosten paikkansapitävyydellä, vaan tutkimus on arvokas jos se on vaikuttava ja kiinnostava. Luotettavuutta pyrittiin lisäämään tutkimuksen kulun tarkan selonteon sekä tulosten raportoinnin myötä.

Rajauksena työnkuva oli varsin laaja, eikä jokaiseen tutkimuskysymykseen ollut mahdollista syventyä riittävästi opinnäytteen puitteissa. Näin ollen tutkimuksen tulosten luotettavuutta heikentää rajauksen väljyys. Aiheen olisi voinut rajata koskemaan vain yhtä työnkuvan aluetta, esimerkiksi työtehtäviä, jolloin niihin olisi ollut mahdollista perehtyä syvällisemmin. Aineisto oli tässä opinnäytetyössä sekundääriaineisto. Tekijä sai vaikuttaa kyselyn sisältöön. Kyselyn laatimisvaiheessa opinnäytetyön rajaus ei kuitenkaan ollut vielä selvillä, minkä vuoksi kyselyn kysymykset eivät antaneet suoraa tietoa tämän tutkimuksen tutkimusongelmaan. Se, että aineisto ei ollut kerätty suoraan tätä tutkimusta varten, on luotettavuutta heikentävä tekijä. Kyselyn asiantuntijoiden pätevyys on kuitenkin luotettavuutta lisäävä seikka. Opettajien omakoh-

tainen kokemus asiakastyöstä ja toimintaterapeutin käytännön työstä voi tosin olla pitkän ajan takaa, jolloin on syytä pohtia, olisivatko kentällä työskentelevät toimintaterapeutit antaneet erilaisia vastauksia kyselyyn.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen ongelma oli eettisesti valittu, sillä se oli merkityksellinen yhteistyökumppanille Suomen Toimintaterapeuttiliitolle ja sen kautta kaikille alan ammattilaisille. Tutkimuksessa noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta, ja tieteellisen tutkimuksen kriteerejä. Raportoinnissa kunnioitettiin toisten tutkijoiden työtä, ja heidän työnsä kirjattiin raportointiohjeiden mukaan tukemaan tätä tutkimusta. (Hirsjärvi ym. 2009, 24-25.)

Tutkimuksen aineiston eettisyyteen liittyvät asiat huomioitiin koko tutkimuksen teon ajan. Tutkimuksen aineisto oli opinnäytteen tekijälle sekundääriaineistoa, eikä aineiston kerääminen ollut tekijän vastuulla. Näin ollen tutkimukseen vastanneiden tiedot eivät tulleet missään vaiheessa opinnäytteen tekijälle tietoon. Kyselyn vastanneiden ikä, sukupuoli ja työkokemus olivat ainoat vastaajia koskevat tiedot, jotka eroteltiin tässä opinnäytteen raportissa vain prosentteina ja keskiarvoina. Kyselyn ohessa vastaajille lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin selkeästi, mihin kyselyn tuloksia käytetään. Kyselyyn vastasi tietyin ammattikunnan edustajia, joita on Suomessa vain hyvin pieni määrä, mikä heikensi eettisyyttä. Myös se, että osa vastasi kyselyyn ruotsin kielellä, heikensi tunnistettavuutta. Analyysiin opinnäytteen tekijä kirjasi kaikki vastaukset suomennettuna. Aineistoa käsiteltiin ainoastaan tekijän omalla tietokoneella, ja kaikki aineistoon liittyvät tiedostot ja tulosteet hävitettiin opinnäytteen valmistumisen jälkeen. Kukaan muu kuin opinnäytteen tekijä, yhteistyökumppanitaho ja opinnäytetyön ohjaaja eivät nähneet alkupe- räistä aineistoa.

8.4 Ehdotuksia jatkotutkimusaiheiksi

Tässä tutkimuksessa kartoitettiin tulevaisuuden toimintaterapeutin työnkuvaa. Jotta saataisiin tarkempia tuloksia toimintaterapian tulevaisuudesta, tutkimusta olisi mahdollista jatkaa tulevaisuustutkimuksen Delfoi-menetelmällä. Siinä Paason (2010, 129) mukaan asiantuntijaraati pohtii käsillä olevaa tutkimusongelmaa aiempia tutkimustuloksia hyödyntäen useaan eri otteeseen, ja pohdintojen pohjalta syntyy laaja-alainen kuva tulevaisuudesta.

Toimintaterapian tulevaisuudesta ei ole tuotettu suomalaista tutkimusta. Tämän opinnäytteen tuloksista nousi vahvasti esiin suomalaisen toimintaterapian kehittyminen. Tässä opinnäytteessä ei otettu kantaa, minkä maalaisen toimintaterapeutin työnkuvasta on kyse, vaikka moni teoria-aineisto olikin kotimainen. Suomalaisen toimintaterapian tulevaisuutta käsittelevä tutkimus voisi olla alan kehittymisen kannalta merkittävä.

Tässä tutkimuksessa selvitettiin tulevaisuuden työnkuvaa, mutta se ei sisältänyt työn fyysistä ympäristöä. Jatkotutkimusaihe voisi olla, missä tulevaisuuden toimintaterapeutti työskentelee.

LÄHTEET

Arell-Sundberg, M., Taattola, J. & Vehkaperä, U. 2005. Toimintaterapian paradigma. Teoksessa Mistä TOI on tullut? Suomalaisen toimintaterapian historia. Joutsivuo, T. (toim.) Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Edita. Helsinki.

Aro, T. 2009. Tulevaisuuden osaamisvaatimukset - työkulttuuri ja ammatit muutoskierteessä. Kokemäenjokilaakson ammattiopisto. Power Point –esitys. 9.12.2009. Kokemäki.

Cole & Tufano. 2008. Trends in OT Practice. Appreciating how Slagle Lectures have fostered common themes and trends in the OT profession today. Power Point –esitys. www.jsot-jo.org, free materials

Current trends affecting occupational therapy. Nd. Canadian Association of Occupational Therapists. Viitattu 6.3.2011. www.caot.ca. An Occupational Therapy Professional, Your well-being, Careers in OT, Trends in OT.

Halkosalmi, H., Muona, T., Repo, T. & Rättö, R. 2011. Tartutaan toimeen eikä vain ihmetellä, Toimintaterapeutin työnkuva – mikä se on? TOI toimintaterapeutti. Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry:n jäsenlehti 1/2011.

Harra, T. & Salminen A-L. 2005. Toimintaterapia tänään ja huomenna. Teoksessa Mistä TOI on tullut? Suomalaisen toimintaterapian historia. Joutsivuo, T. (toim.) Suomen toimintaterapeuttiliitto ry. Edita. Helsinki.

Hautamäki, A. (toim.) 2008. Muutoksen Suomi. Ihmiset muutoksen tekijöinä, instituutit ihmisten tukijoina. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Lönnberg painot, Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Jäsentutkimus. 2007. Suomen Toimintaterapeuttiliitto Ry. Toiminnanjohtajan toimittamat datatiedostot jäsenmääristä, ammattinimikkeistä ja sopimusaloista. Datojen ajopäivämäärä 19.11.2010.

Kielhofner, G. 2009. Conceptual Foundation of Occupational Therapy Practice. Edition 4. F. A Davis Company: Philadelphia.

Kielitoimiston sanakirja. 2007a. Grönros, E-R (päätoim.). Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. 2. painos. Gummerruksen kirjapaino Oy: Jyväskylä. 2. osa: L-R.

Kielitoimiston sanakirja. 2007b. Grönros, E-R (päätoim.). Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. 2. painos. Gummerruksen kirjapaino Oy:Jyväskylä.3.osa:S-Ö.

Kinnunen, J. & Lammintakanen, J. 2006. Hoitotyön osaamisvaatimukset ja merkitys tulevaisuuden terveystaloudessa. Teoksessa Inhimillisten voimavarojen johtaminen. Miettinen, M., Hopia, H., Koponen, L. & Wilskman, K. (toim.) Hoitotyön vuosikirja 2006. Sairaanhoidtajaliitto ry. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Klaiman, D. 2006. Through the Looking Glass: Occupational Therapy in the Future. Occupational Therapy Now, September 2006, Volume 8.5. Canadian Association of Occupational Therapists.

Koulutusohjelmakohtaiset kompetenssit. 2006. Toimintaterapian koulutusohjelma.

<http://www.ncp.fi/ects/materiaali/Toimintaterapian%20koulutusohjelma,%20kompetenssit%20052006.pdf>

Kuusi, O. 2008. Kansalaiset, potilaat ja terveysyhteisöt vuonna 2030. Teoksessa Signaaleja. Vuorenkoski, L., Konttinen, M. & Sinkkonen, M. (toim.) Stakesin tulevaisuusraportti 2008. Stakes, Helsinki.

Lahtiranta, K., Saari, M. & Strahl, P. 2010. Fysioterapeutin työnkuva ja koettu arvostus vanhustyössä. Opinnäytetyö. Fysioterapian koulutusohjelma. Turun ammattikorkeakoulu.

Mattila, P. 2008. Otollinen tilaisuus. Miten tarttua muutokseen. Talentum. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

Metsämuuronen, J. 2001. Sosiaali- ja terveysalan tulevaisuutta etsimässä. Kuuuu Metodologia- sarjaan ja Tulevaisuus- sarjaan. International Methelp Ky. Painettu Virossa

Nurmio, A. & Turkki, T. (toim.) 2010. Elinvoimainen Suomi. Raportti. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. 2. painos. Helsinki.

Paaso, A. 2010. Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuvasta. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto. Lapin yliopistopaino: Rovaniemi.

Reference Points for the Design and Delivery of Degree Programmes in Occupational Therapy. 2008. Tuning project. University of Deusto, Spain. Printed in Spain.

Sinclair, K. 2009. Working for the future of occupation therapy: strategic activities of the World Federation of Occupational Therapists. TOG (A Coruña) Vol. 6, Num. 1, September 2009.

Stenström, M-L. n.d. Osaamisen arvioinnin ja tunnistamisen haasteet. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylän yliopisto. Power Point- esitys. Viitattu 7.3.2011. [www.jamk.fi/download/22666 OSTU Esitys Marja Leena Stenstrom.ppt](http://www.jamk.fi/download/22666_OSTU_Esitys_Marja_Leena_Stenstrom.ppt)

Sumsion, T. 2006. Overview of client-centered practice. Teoksessa Client-Centered Practise in Occupational Therapy: a guide to implementation. Sumsion, T., Craik, C. & Glossop, J. 2006. Churchill Livingstone Elsevier: printed in China.

Tulevaisuuden terveydenhuolto 2022. 2010. TERVE. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sitra. Euraprint Oy: Helsinki.

Terveydenhuollon tulevaisuus. 2006. Tulevaisuusvaliokunnan kannanotto vuoden 2015 terveydenhuoltoon. Suomen eduskunta. Tulevaisuusvaliokunta.

Toimintaterapia ammattina. 2010. Suomen Toimintaterapeuttiliitto Ry. Viitattu 10.3.2011. www.toimintaterapeuttiliitto.fi, toimintaterapia, toimintaterapia ammattina.

Toimintaterapian koulutusohjelma. 2008. Opetussuunnitelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.3.2011. www.jamk.fi opinto-opas AMK- tutkinto, koulutusohjelmat ja opetussuunnitelmat, opetussuunnitelmat ja opintojaksokuvaukset, toimintaterapian koulutusohjelma.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Työmarkkinasanasto. 2005. Valtiovarainministeriö, Valtioneuvoston kanslia. Taloustieto Oy: Helsinki.

Vapaavuori, M.(toim.) 1993. Miten tutkimme tulevaisuutta? Kommunikatiivinen tulevaisuustutkimus Suomessa. Tulevaisuustutkimuksen seura. Acta Futura Fennica No 5. Painatuskeskus. Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1. Kyselyn kysymykset

1. Mitä osaamista toimintaterapeutit tarvitsevat tulevaisuudessa?
2. Missä toimintaterapeutit työskentelevät - korjaavassa, suunnittelutehtävissä, ehkäisevässä työssä?
3. Yhteistyökumppanit – ketkä ovat toimintaterapeutin tärkeimmät yhteistyökumppanit – ja tahot?
4. Luettele tulevaisuuden toimintoja toimintaterapiassa?
5. Terapeuttisen toiminnan asema tulevaisuudessa
6. Ketkä käyttävät terapeuttista toimintaa?
7. Ketkä ovat asiakkaita?
8. Missä toimintaterapeutteja koulutetaan?
9. Miten / mihin suuntaan ammatin teoreettista perustaa pitäisi kehittää?
10. Ketkä kehittävät / tutkivat / vievät eteenpäin toimintaterapiaa alana?
11. Mitä on suomalainen toimintaterapian teoria?
12. Onko olemassa tai näkyvissä joitain uhkia siitä, että toimintaterapeutin ammattia ei 20-vuoden päästä enää ole olemassa?

Ja vielä muutama kysymys lähitulevaisuuteen:

13. Ideoita toimintaterapiaopettajien yhteistyön kehittämiseen:
14. Toiveita TOI:lle

LIITE 2. Kyselyhaastattelun saatekirje

Olemme kirjoittamassa oppikirjaa toimintaterapiasta. Käsikirjoitus on jo pitkällä, kirja julkaistaan EDITAN kustantamana huhtikuussa 2011.

Kirjaan on tulossa itsenäinen luku toimintaterapian tulevaisuudesta. Tätä varten haluamme haastatella kaikkia toimintaterapian opettajia ja toivomme teidän osallistuvan oheiseen kyselyyn.

Kyselyn analysointi tehdään yhteistyössä JAMK:n kanssa. Toimintaterapian opiskelija Iida Leino tekee opinnäytetyötä toimintaterapian tulevaisuudesta. Hän tulee käyttämään osaa nyt kerättävästä aineistosta opinnäytetyössään. Aineisto toimitetaan kokonaisuudessaan opiskelijalle sähköisesti ilman teidän tunnistetietoja analysoitavaksi. Analysointi tehdään siten ettei yksittäisen vastaajan tietoja ole tunnistettavissa. Opinnäytetyö tullaan raportoimaan kirjallisessa muodossa sekä suullisena esityksenä Toimintaterapeuttiliiton valtakunnallisilla koulutuspäivillä sekä JAMK:n opinnäytetyöseminaarissa. Opinnäytetyön ohjaajana toimii toimintaterapian lehtori Mari Kantanen. Opinnäytetyöhön liittyvissä kysymyksissä voitte ottaa yhteyttä opiskelija Iida Leinoon iida.leino.sot@jamk.fi ja Mari Kantaseen mari.kantanen@jamk.fi.

Kyselyä koskeviin kysymyksiin vastaa leila.makela@toimintaterapeuttiliitto.fi.

Vastausaikaa **PÄIVÄMÄÄRÄ TÄHÄN** ja nyt vaan ajatus lentämään!

Kiitos jo etukäteen!

Tulevaisuus terveisin

Leila Mäkelä

Toiminnanjohtaja

Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry

LIITE 3. Lopullinen analyysirunko

Alaluokka	Yläluokka	Pääloukka	Yhdistävä luokka
Asiakastyöosaaminen Toimintaterapian teoriaosaaminen Oman osaamisen tiedostaminen	Paradigma		TULEVAISUUDEN TOIMINTATERAPEUTIN TYÖNKUVA
Tutkimus- ja kehittämistyöosaaminen	Käytännön työn mallit		
Eri alojen teoriaosaaminen Teknologiaosaaminen Yhteiskuntaosaaminen Kaupallisen alan taidot Yhteistyö- ja konsultaatiotaidot Kielitaito Vuorovaikutustaidot	Sovellettu tieto	OSAAMINEN	
Käytännön työn toteuttaminen Toiminnan mahdollistaminen Ennaltaehkäisevä työ	Asiakastyö		
Alan perusteleminen Tutkimus- ja kehittämistyöosaaminen Asiantuntijatehtävät Suunnittelutyö	TT:n asiantuntijatehtävät	TYÖTEHTÄVÄT	
Yhteistyö- ja konsultaatiotaidot Kaupallisen alan tehtävät	Yhteiskunnalliset tehtävät		
Asiakaskunnan laajeneminen Asiakkaan läheiset Yhteisöasiakkaat Yksilöasiakkaat Yhteiskunta asiakkaana	Asiakasryhmät	ASIAKKUUS	
Arjen ympäristö Uudet ympäristöt Sairaalaympäristö	Asiakastyöympäristö		